

LAISVĖ

Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second
class matter at the
Post Office of Jama-
ica, N. Y., under the
Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ — LIBERTY

Savaitinis

Jungtinėse Valstijose \$10.00
Kanadoje \$10.00
Kitur užsienyje \$12.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c

NO. 42

★ ★ ★ ★ ★

PENKTADIENIS, SPALIO [OCTOBER] 20, 1978

OZONE PARK, N. Y. 11417

★ ★ ★ ★ ★

METAI 67-IEJI

KRISLAI

Kodėl lenkas?
Nei žingsnio pirmyn
Visiems sunkėja laikai
Gražus paprotys
Kas kam iš tikrųjų pralaimi?

A. BIMBA

Išrinkimas lenko, o ne italo, popiežiumi, nustebino ne tik 700 milijonų katalikų, bet ir šiaip daugybę žmonių, ir visame pasaulyje sukėlė visokių spėjimų. Kodėl popiežius iš socialistinės, komunistų vadovaujamos šalies, ypač dabar, kai pasaulis yra aštriai pasidalijęs į dvi stovyklas — kapitalistinę ir socialistinę?

Spėjama, kad kardinolai pasirinko Karolį Wojtylą ne tik religiniais, bet ir politiniais sumetimais. Jie mano, kad išrinkimas popiežiumi žmogaus iš socialistinės šalies sustiprins katalikų bažnyčios įtaką ir prestižą socialistiniame pasaulyje, ir padės jai kovoti su ateistinėmis idėjomis.

Gal ir taip. Pagyvensime — pamatysime...

Baigė savo darbą ir užsidarė 95-oji Kongreso sesija. Devyniasdešimt šeštoji sesija prasidės tik ateinančių metų pradžioje. Mūsų įstatymų leidėjai pasiima pusėtinai ilgą atostogą.

Ką pasiekė bei nuveikė užsibaigusioji sesija? Kas padaryta sulaukyti kainoms ir infliacijai kiliui? Tenka stotai pabrėžti, kad kaip tik šiais pačiais svarbiausiais klausimais nieko svarbaus nenuveikta. Visi duomenys rodo, kad siemet kainų ir infliacijos pakilimas procentais bus dargi aukštesnis, negu buvo praėjusiais metais. O tas reiškia, kad ir darbo liaudies gyvenimas dar labiau pasunkės.

Ne tik mes, pažangieji lietuviai, skundžiamės, kad mūsų spaudai jau labai, labai sunku medžiaginiai galų su galu sudurti. Senajai kartai taip tragiškai retėjant, mažėja skaitytojų ir rėmėjų gretos; beveik išnykę taip buvę madoje parengimai spaudos naudai, kurie kadaise buvo vienas iš svarbiausių "Laisvėi" bei "Vilniai" pajamų šaltinių.

Tenka pastebėti, kad vis dažniau ir garsiau pradeda tokiomis pat bėdomis dejuoti ir lietuviškosios reakcinės spaudos leidėjai. Jau ir pokarinės imigracijos gretos smarkiai retėja. Jų spaudos skaitytojų ir rėmėjų skaičius irgi palaipsniui mažėja.

Kalbant apie mūsų pažangiečių spaudą, konkrečiai apie "Laisvę", noriu nuodėžiausiai pasveikinti tuos skaitytojus ir rėmėjus, kurie savo gimtadienius atžymi savo laikraščio finansišku parėmimu. Gražesni, puikesni ir naudingesni šiais laikais paprotį sunku ir įsivaizduoti.

Koks ten pusėtinai žymus britų politikas Biran Croizer sako esąs giliai įsitikinęs, jog "Vakarai pralaimi Sovietams," tai yra, Tarybų Sąjungai. Bet tai netiesa, tai absurdas.

Kad kas nors ir kam nors iš tikrųjų pralaimi, tai tiesa.

K. P. kandidatas su prakalbų maršrutu po visą valstiją

K. P. kandidatas
Jarvis Tyner

New Yorkas. — Komunistų Partijos kandidatas į valstijos gubernatorių Jarvis Tyner pasirošęs su prakalbamomis aplankyti visą eilę miestų. Spalio 19 ir 20 dienomis jis kalbės Albany, spalio 23 d. Rochesteryje, spalio 31 d. Elmira, o lapkričio 1 ir 2 dienomis Buffalo. Visur tikimasi skaitlingos publikos. Esama padėtimi visur New Yorko valstijos darbo liaudyje jaučiamas didelis nepasitenkinimas.

Tiktai K. P. kandidatas žada pagrindinius pakeitimus, naudingus darbo žmonėms, o ne saujaui turtuolių, sako prakalbų maršruto rengėjai. Bet jį ir jo programą reikia paremti piliečių balsais lapkričio 7 dienos balsavimuose.

Lenkijos komunistų vado sveikinimas popiežiumi

Vatikanas. — Naujasis popiežius Jonas Paulius II gavo sveikinimą ir nuo Lenkijos Komunistų Partijos pirmojo sekretoriaus Edvardo Giereko. Sveikinime sakoma, kad žinia apie jo išrinkimą 700 milijonų katalikų vadų Lenkijoje susitiko dideliu pasitenkinimu. Jis mano, kad dabar Lenkijoje santykiai tarp vyriausybės ir katalikų bažnyčios pasidarys dar geresni.

Naujas unijos vadas smerkia naują kontraktą

Kaip žinia, po labai ilgų ir sunkių derybų tarp federalinės valdžios ir pašto 600,000 darbininkų priėmė arbitro (tarpininko) sprendimą ir užgyrė naują kontraktą. Tuo būdu buvo išvengta visuotinio pašto darbininkų streiko.

Bet naują sutartį ir jos sudarytojus smerkia didžiulės laisvės išnešiotųjų unijos, kuri turi 180,000 narių, naujasis prezidentas Vincent Sombrotto. Jis sako, kad valdžios pareigūnų gsdinimas paveikė daugumą pašto darbininkų balsuoti už naujo kontrakto priėmimą. Jis mano, kad buvo galima iškviesti gerokai didesnį algų pakėlimą. Tačiau Sombrotto nesūlo laisvės išnešiotųjų streiko pagalba priešintis naujam kontraktui.

Ramapo, N. Y. — Čia piktadarių žydų synagogos sienas aptepė bjauriais antisemitiniais šūkiais. Taipgi labai rūpestingai, artistiška nutapė ir svastiką. Tai esąs kuklukskianiečių darbas.

Be ne "Vakarai Sovietams," bet kapitalizmas socializmui, senoji socialinė santvarka senajai. Kaip viskas, kas paseno ir atgyveno savo dienas, turi pasitraukti iš kelio, taip socialinės santvarkos. Taip pasitraukė iš kelio vergija ir feodalizmas, taip ateina galas ir kapitalizmui — socialinei santvarkai, pagrįstai vieno žmogaus kito žmogaus išnaudojimu.

Cia Mr. Biran Croizer nieko naujo neišrado.

Okolona, Miss. — Spalio 10 dieną prie miesto mero Richard Stovall, buvęs kuklukskianiečių sudegino didžiulį kryžių. Mat, meras davė leidimą miesto juodiesiems žmonėms ruošti demonstraciją. Tuomi jis ir nusidėjo Ku Klukso Klanui.

SAKO, KAPITALIZMO PAMATAI LUŽTA

Žymioji šios šalies ekonomistė profesorė Joan Robinson teigia, kad šiandien visa kapitalistinė sistema randasi giliausioje krizėje, kad patys kapitalizmo pamatai pradeda lūžti. Ji mano, kad dabartinė kapitalizmo krizė daug gilesnė, negu buvo 1930-metyje.

Šiuo laiku prof. Robinson skaito paskaitas Massachusetts Universitete.

Reikalauja gelbėti 1,000 darbų

Harvard, Ill. — Rockwell International konglomeratas nusprendė uždaryti didžiulę Admiral televizorių gamyklą ir išmesti iš darbo apie 1,000 darbininkų. Žymus darbo

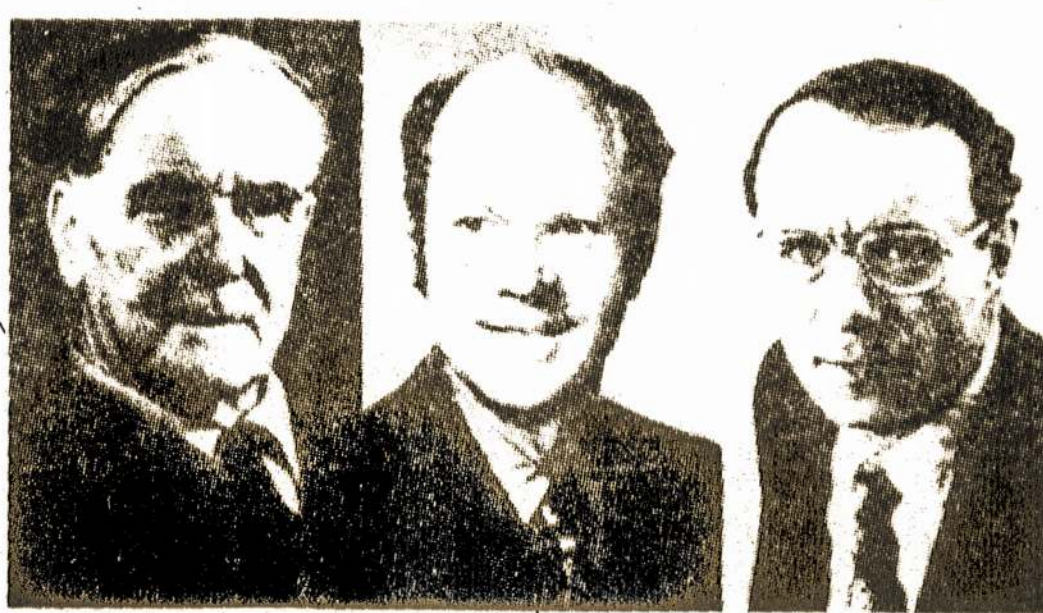

Norman Roth

unijų veikėjas Norman Roth reikalauja, kad Illinojaus valstijos gubernatorių Jim Thompson neleistų konglomeratui imonę uždaryti.

Konglomerato prezidentas Robert Anderson sako, kad jo vadovaujama kompanija nebegali atlaikyti lenktynių su importuojamais televizoriais ir yra priversta susiaurinti televizorių gamybą čia Amerikoje. Jam, žinoma, nerūpi tų 1,000 darbininkų ir jų šeimų likimas.

Nobelio dovanos laimėtojai

Stockholm, Švedija. — Siemet už atradimus ir pasiekimus fizikos moksle Nobelio dovana suteikta tarybiniam mokslininkui Pietr Kapitsa (nuotraukos dešinėje) ir amerikiečiams mokslininkams Robert Wilson ir Arno Penzias. Su Nobelio dovana jie gauna ir \$165,000 pinigais.

Jis lenkas. Jo pavardė Karolis Wojtyła. Jis buvęs Krokuvos arkivyskupas. Jis dar tik 58 metų amžiaus. Jis pirmas ne italas išrinktas popiežiumi bėgyje paskutinių 450 metų. Jis pasivadino Jonu Paulium II.

Kardinolų kolegijoje buvę smarkių ginčų ir reikėję net aštuonių balsavimų sudarymui daugumos.

Naujasis popiežius kilęs iš darbininkiškos šeimos. Mokąs net šešias kalbas. Į didelę žmonių minią, susirinkusią į Sventojo Petro aikštę naujasis popiežius prabilo ne lotiniškai, bet itališkai!

Tuo tarpu Vatikane ir Romoje nenutrūksta kalbos apie buvusį popiežių Joną Paulių I, kad jis miręs ne natūralia mirtimi, bet buvęs nužudytas...

Svarbus pasitarimas su svečiais iš Indijos

Sios šalies vyriausybė pirmą kartą suteikė dviejms Indijos Komunistų Partijos vadams vizą įvažiuoti į Jungtines Valstijas. Jie buvo Amerikos Komunistų Partijos pakviesti. Lakėsi IKP Centro komiteto sekretorius Bhupesh Gupta ir Centro Komiteto narys Masudhan Naire. Spalio 10-11 dienomis įvyko abiejų šalių komunistų vadų pasitarimas. Jų išleistame bendrame komunikate sakoma, kad pasitarimas buvo labai draugiškas ir naudingas. Dėka šio susitikimo santykiai tarp abiejų partijų bus daug glaudesni.

ČEMPIONU PASILIEKA KARPOVAS

Baguio City, Filipinai. — Pabėgėliui iš Tarybų Sąjungos Viktor Korėnoi nepavyko į Anatolį Karpovo paveržti pasaulinio šachmatų čempiono titulo. Jis, žinoma, labai užsirusinęs ir ieško visokių priekabių. Karpovas gauna \$350,000, o Korėnoi \$200,000.

Ottawa. — Papildomose rinkimuose į Kanados parlamentą konservatoriai iš liberalų paveržė šešias vietas. Tas parodo didelį liberalų itakos nusmukimą. Kaip žinoma, liberalai valdo Kanadą per paskutinius 15 metų. Šie rinkimai jiems didelis smūgis.

AŠTRIAI KRITIKAVO AMERIKOS AMBASADORIŲ

Maskva. — Dienraštis "Pravda" pirmą kartą viešai kritikavo Jungtinių Valstijų ambasadorių Malcolm Toon. Dienraštis sako, kad Mr. Toon važinėdamas po Jungtines Valstijas su prakalbų maršrutu, pasakojo melus apie Tarybų Sąjungą. "Vienas dalykas aiškus," sako "Pravda," "ambasadorius Toon elgėsi labai nediplomatiškai."

Philadelphia. — Čia viename name gaisre žuvo net aštuoni žmonės. Šeši iš vienos šeimos. Gaisro kilimo priežastis labai nužiūrima.

ČEMPIONU PASILIEKA KARPOVAS

Baguio City, Filipinai. — Pabėgėliui iš Tarybų Sąjungos Viktor Korėnoi nepavyko į Anatolį Karpovo paveržti pasaulinio šachmatų čempiono titulo. Jis, žinoma, labai užsirusinęs ir ieško visokių priekabių. Karpovas gauna \$350,000, o Korėnoi \$200,000.

Ottawa. — Papildomose rinkimuose į Kanados parlamentą konservatoriai iš liberalų paveržė šešias vietas. Tas parodo didelį liberalų itakos nusmukimą. Kaip žinoma, liberalai valdo Kanadą per paskutinius 15 metų. Šie rinkimai jiems didelis smūgis.

Vėl kalėjime

"The N. Y. Times" reporteris Farber vėl atsisakė pildyti teisėjo įsakymą atidengti teismui savo straipsniams panaudotus informacijos šaltinius ir vėl tapo įmestas už grotų.

Svarbus Atstovų Rūmų nutarimas prieš karo kriminalistus

Washingtonas. — Kongreso Atstovų Rūmai priėmė pataisymą prie 1953 m. priimto Imigracijos ir natūralizacijos akto. Pataisymą suformulavo ir pateikė Elizabeth Holtzman, Atstovų Rūmų narė, demokratė iš New Yorko. Pataisymas priduos prezidentui Carteriui pasirašyti.

Priimtame pataisyje draudžiama ateityje šion šalin įsileisti naciškus karo kriminalistus ir suteikiama Imigracijos ir natūralizacijos teisė departamentui šioje šalyje esančius karo kriminalistus išdeportuoti. O tokių karo kriminalistų esą net du šimtai. Jų tarpe yra ir lietuvių, tarnavusių naciams ir čia suradusių prieglobtį. Dabar ir jiems gresia deportacija.

DARBO UNIJOS UŽ SVEIKATOS APDRAUDĄ

Washingtonas. — Amerikos Darbo Federacijos-Industriinių Organizacijų Kongreso (AFL-CIO) prezidentas George Meany, kalbėdamas Senato sveikatos reikalais komitete, pareiškė, kad jo vadovaujama unijų organizacija stoja už įvedimą sveikatos apdraudos visiems amerikiečiams valdžios lėšomis. Jis reikalavo, kad tokią apdraudą Kongresas užgirtų savo būsimajame 96-ojo sesijoje.

Reikia žinoti, kad Amerikos pažangioji visuomenė seniai puoselėja tokios apdraudos įvedimo idėją. George Meany tai idėjai pritarimas yra didelis jos laimėjimas.

Gera suma kovai prieš vėžį ir širdies ligas

Washingtonas. — Kongreso 95-oji sesija prieš pat pabaigą nutarė iš valdžios išdalyti 3,800,000,000 tyrimui vėžio ligos ir širdies sutrikimų. Pinigus gaus Nacionalinis Sveikatos Institutas. Manoma, kad prezidentas Carteris nutarimą užgirs ir pasirašys.

Elizabeth Holtzman,
pataisymo autorė

AFRIKIEČIAI SVEIKINA SOCIALISTINI VIETNAMĄ

Neseniai Afrikoje lankėsi Vietnamo Socialistinės Respublikos viceprezidentas N. H. Tho ir padarė svarbią sutartį Guinea, Bissau, Angola ir kitomis šalimis. Madagaskaro Demokratinės Respublikos prezidentas Didier Rateiraka Vietnamą vadina puikiu pavyzdžiu visų besivystančių šalių žmonėms. Taip pat vietnamiečius šiltai sveikino Angolos užsienio reikalams ministras Paulo Teixeira Jorge, kalbėdamas Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos sesijoje.

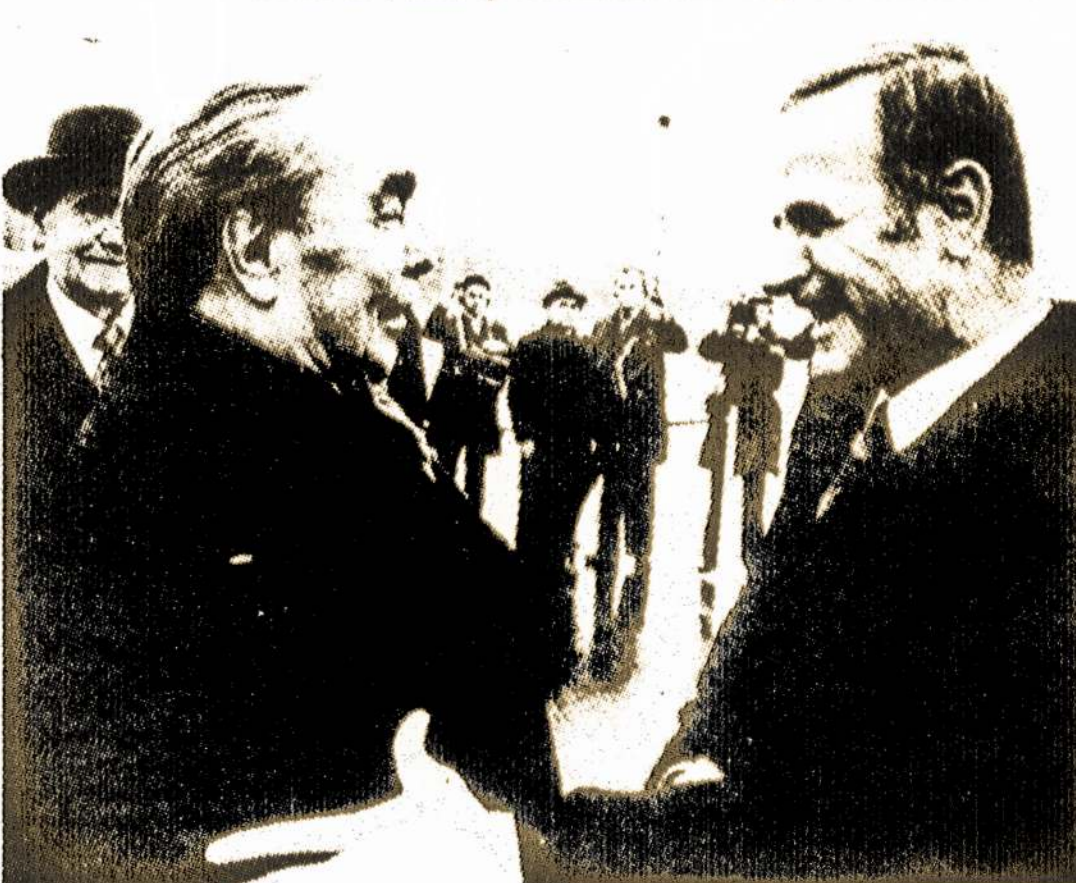
Vietnamo Socialistinės Respublikos sumezgimas ryšių su visa eile Afrikos kraštų laikomas labai reikšmingu įvykiu kovoje prieš kapitalistinį pasaulinį — imperializmą.

ABUDU DVYNUKAI MIRĖ

Durham, N. C. — Gyventojams Bainsams buvo gimę taip vadinami "siamese" dvynukai. Jie buvo chirurgų vienas nuo kito atskirti, bet abudu mirė. Vienas tuoj po operacijos mirė, o kitas dar pagyveno kelias dienas.

Washingtonas. — Senatorius George McGovern, demokrats iš South Dakotos, ragina vyriausybę uždėti griežtą kontrolę kainoms ir algoms. Jis sako, kad šis klausimas turės būti apsprastytas sekamoje Kongreso sesijoje.

REIKŠMINGAS DVIEJŲ PREZIDENTŲ SUTIKIMAS

Tarybų Sąjungos prezidentas Leonidas Brežnevas aerodrome pasitinka Sirijos prezidentą Hafez al-Assad

Maskva. — Neseniai tarybinės vyriausybės pakvietimu, su oficialiu vizitu Maskvoje lankėsi Sirijos prezidentas Hafez al-Assad. Čia jis su prezidentu Brežnevu ir kitais aukštais tarybiniais pareigūnais plačiai pasitarė ne tik Vidurio Rytu, bet ir visuotinos pasaulinės taikos reikalais. Prezidentas Assadas sugrįžo iš Maskvos labai patenkinti.

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year	\$10.00	United States, per 6 months	\$ 5.50
Canada, Lat. Amer., per year	\$10.00	Canada, Lat. Amer. 6 months	\$ 5.50
Foreign countries, per year	\$12.00	Foreign countries, 6 months	\$ 6.50

Per apšvietą į naują rytą

Etiopija yra Afrikos šalis su apie 28 milijonais gyventojų. Iki 1974 metų revoliucijos ji buvo monarchiška ir viena iš labiausiai atsilikusių šalių pasaulyje. Tada jos 95 procentai gyventojų buvo nelankę jokios mokyklos, tai yra buvo beraščiai.

1974 metų demokratinė revoliucija nuvertė karalių Haile Selassie ir atidarė Etiopijai kelią į naują ir šviesų rytą. Bet naujajai santvarkai tame kelyje tenka susidurti su neapsakomais sunkumais. Vienas iš tų didžiausių sunkumų yra liaudies berastingumas. Tai sunkumas, kurio negalima nugalėti nei į dieną, nei į vienerius metus. Bet naujoji revoliucinė valdžia ji nugalė. Kasmet mokyklų ir jas lankančių vaikų skaičius smarkiai auga. Pavyzdžiui: jeigu 1974 metais prieš revoliuciją šalyje iš daugiau kaip 4 milijonų vaikų tarp 7 ir 13 metų amžiaus tiksliai apie 80,000 lankė mokyklas, tai šiemet jas lanko jau 1,671,000 vaikų!

Po 1974 m. revoliucijos iki šiol paruošta 12,520 naujų mokytojų, tuo būdu šiandien Etiopija jau turi 30,550 kvalifikuotų mokytojų. Per paskutinius ketverius metus tapo atidaryta 2,000 naujų mokyklų, tuo būdu šiandien šalyje veikia 5,085 mokyklos.

Apšvietos reikaluose revoliucinei Etiopijai daug padeda Tarybų Sąjunga, Kuba ir Vokiečių Demokratinė Respublika.

Etiopija yra geras pavyzdys daugeliui kitų Afrikos besivystančių šalių.

Ką reiškia būti biednu

Šį kartą pažvelkime tiksliai į skirtumą tarp biednų ir pasiturinčių amerikiečių sveikatingumo ir sveikatos apsaugos požiūriu. Pažiūrėkime, ką liudija neginčijami faktai ir skaičiai.

Siuo klausimu platų tyrinėjimą pradėję ir šiomis dienomis savo raportą paskelbė Rhode Island valstijos Sveikatos departamentas. Tyrinėtojai, pavyzdžiui, surado, kad biednuomenėje kūdikių mirtingumas yra 10 procentų aukštesnis, negu bendrai valstijos gyventojuose; kad širdies sutrikimo liga, vadinama "cardiovascular," biedniuku užmuša 27 proc. daugiau, negu gerai gyvenančių; kad kepenų sutrikimu biednuomenėje miršta 73 procentai, o cukrине liga net 82 proc. daugiau; kad susižeidimų būna net 143 proc., o savizudybių 27 proc. daugiau.

Nėra jokios lygybės, žinoma, ir žmonių sveikatos apsaugos požiūriu. Departamentas paėmė sostinės Providence rytinę dalį, kuri yra didelėje daugumoje apgyventa turtingais žmonėmis, ir surado, čia kiekvienam 1,000 žmonių sveikatos reikalais patarnauja net 93 gydytojai, tuo tarpu tirštai biednuomenės apgyventoje miesto dalyje kiekvienam tūkstančiui žmonių tetarnauja 15.5 (penkiolika ir pusė) gydytojų!

Kaip matome, tai mūsų Amerikoje labai neapsimoka būti biedniuku ir, žinoma, gera valia niekas juo būti nenori, tačiau šiandien šioje pasaulyje turtingiausioje kapitalistinėje šalyje priskaitoma iki 35 milijonų biedniukų bei vargšų!

"Ginklavimosi apribojimas naudingas abiem pusėm"

Derybos tarp Jungtinių Valstijų ir Tarybų Sąjungos dėl branduolinių ginklų apribojimo nuo dabar turėtų žymiai paskubėti ir taip vadinama "SALT II" turėtų būti padaryta ir ratifikuota dar šiemet. "Aš nematau jokios naudos iš vilkinimo derybų," sako senatorius Frank Church, demokratas iš Idaho. "Tokia sutartis būtų lygiai naudinga abiem pusėms. Tokia sutartis padidintų Jungtinių Valstijų saugumą. Nereikalingas derybų vilkinimas tiksliai gali išstatyti į pavojų patį susitarimą."

Senatorius atmėta šaltojo karo šalininkų ir "SALT II" sutarties priešų argumentą, kad būk sutartis būtų naudinga tiksliai Tarybų Sąjungai ir susilpnintų šios šalies saugumą. Jis teisingai sako, kad "SALT II" (strateginių ginklų apribojimo sutartis II) šiai šaliai suteaptų 75 bilijonus dolerių. Taip pat, žinoma, palengvintų finansinę naštą ir Tarybų Sąjungai.

Senatorius Church taip pat labai pritaria susitarimui uždrausti visus branduolinius bandymus. Toks susitarimas, girdi, "uždėtų kepurę ant ginklavimosi varžybų ir tuo būdu sustiprintų šios šalies saugumą."

Senatorius Frank Church yra vienas įtakingiausių senatorių. Kitoje Kongreso sesijoje jis užims Senato užsieniniams reikalams komitete pirmininko vietą. Jo toks aiškus pasisakymas už "SALT II" labai daug reiškia.

Tokius balsus, kaip šis senatoriaus Church, turėtų paremti visi karo priešai ir detentės šalininkai.

Pasaulis laukia nutarimų

Nors Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 33-čioji sesija prasidėjo rugsėjo 19 dieną, bet apie jos eigą bei nutarimus nieko nesigirdi nei spaudoje, nei per radiją arba televiziją. Dar vis tebesitęsia įvairių atstovybių pasisakymai ir diskusijos. Visokie pasiūlymai, kurių esą virš šimto, tebesvarstomi septyniuose pagrindiniuose komitetuose. Jie ten yra aptariami ir ruošiami pasiūlymai sesijai. Tokie dalykai ima daug laiko. Jų aptarimas pilnoje sesijoje irgi ima laiko.

Šiandien Jungtines Tautas jau galima vadinti tikrai pasauline organizacija. Kai jos susiorganizavo 1945 metais, joms priklausė tiksliai 51 narė, na, o šiandien jos jau turi 150

Kas ką rašo ir sako

"VAGIE, KEPURĖ DEGA!"

Susirūpinęs ir, matyt, labai išsigandęs, Chicago's kleikalų "Draugo" redaktorius B. Kviklys golvto šaukia "veiksnius"—suteiktomis jėgomis ginti medžiojamus naciams, tarnavusius karo kriminalistus. Savo laikraščio spalio 4 dienos vedamajame "Sovietų ir žydų pastangos suniektinti lietuvišką išeiviją," jis sako:

"Kaip minėjome, Sovietų ir žydų kai kurios institucijos, sutartinai veikdamos, viena kitai talkindamos, yra sukūrusios tam tikras istaigas "karo nusikaltėlių" aiškinimui. Jų skyreriai veikia Maskvoje, Vilniuje, Izraelyje, JAV-bėse, Vokietijoje ir kitur. Pirmuoju jų taikiniu, kas liečia lietuvių, buvo i tariamų karo nusikaltėlių eiles įtraukti Lietuvos laikinosios vyriausybės narius. Tuojau po jų buvo išrašyti kiti žymūs asmenys, Lietuvai nusipelnę žmonės: vysk. V. Brizgys, buv. Kauno miesto burmistras K. Palčiauskas, dar anksčiau—buv. sukilimnės vyriausybės karo komendantas pulk. Jurgis Bobelis (miręs 1954 m.) ir kiti žymūs žmonės.

Iš čia skelbiamų ir iš daugybės kitų faktų matyti, kad prieš pokario meto lietuvių yra išėjusi tvirta, gerai organizuota, mažiausia trijų valstybių remiama ir finansuojama jėga. Akcijos tikslas—suniektinti lietuviškąją išeiviją. Ką šiuo reikalu daryti, kaip bolševikų ir žydų agentų puolamus mūsų tautiečius ginti—šio klausimo nebegalime atidėlioti. Į tai greitai ir tvirtą atsakymą turėtų duoti pirmoje eilėje mūsų veiksniai, o mes visi nekaltai puolamų asmenų gynimą turėtume visomis išgalėmis paremti, o ne minėto ar jiems panašaus tipo "žurnalistus—enkavedistus" globoiti, padedant jiems rinkti žinias, kaip ligi šiol padėjo kai kurios istaigos Chicagoje."

Ką šiuo reikalu daryti, kaip bolševikų ir žydų agentų puolamus mūsų tautiečius ginti—šio klausimo nebegalime atidėlioti. Į tai greitai ir tvirtą atsakymą turėtų duoti pirmoje eilėje mūsų veiksniai, o mes visi nekaltai puolamų asmenų gynimą turėtume visomis išgalėmis paremti, o ne minėto ar jiems panašaus tipo "žurnalistus—enkavedistus" globoiti, padedant jiems rinkti žinias, kaip ligi šiol padėjo kai kurios istaigos Chicagoje."

Ką šiuo reikalu daryti, kaip bolševikų ir žydų agentų puolamus mūsų tautiečius ginti—šio klausimo nebegalime atidėlioti. Į tai greitai ir tvirtą atsakymą turėtų duoti pirmoje eilėje mūsų veiksniai, o mes visi nekaltai puolamų asmenų gynimą turėtume visomis išgalėmis paremti, o ne minėto ar jiems panašaus tipo "žurnalistus—enkavedistus" globoiti, padedant jiems rinkti žinias, kaip ligi šiol padėjo kai kurios istaigos Chicagoje."

Ką šiuo reikalu daryti, kaip bolševikų ir žydų agentų puolamus mūsų tautiečius ginti—šio klausimo nebegalime atidėlioti. Į tai greitai ir tvirtą atsakymą turėtų duoti pirmoje eilėje mūsų veiksniai, o mes visi nekaltai puolamų asmenų gynimą turėtume visomis išgalėmis paremti, o ne minėto ar jiems panašaus tipo "žurnalistus—enkavedistus" globoiti, padedant jiems rinkti žinias, kaip ligi šiol padėjo kai kurios istaigos Chicagoje."

NUSIVYLUSIO BRONIAUS LIŪDNI APDŪMOJIMAI

Žymusis dipukų žurnalistas ir rašytojas Bronys Raila, matyt, labai nepatenkintas ir pasipiktinęs "vaduotojų" fronte pasidailijimais ir vis aštrėjančiomis peštynėmis. Pavyzdžiui, savo ilgame straipsnyje "Gairė, apie kurią daugelis pašneka, retas laikosi," atspausdintame kanadiečių "N. L." (rugs. 27 d.), jis verkia ir skundžiasi:

"Mes juk vis mažiau bei galim tarpusavyje švariai, padoriai susikalbėti. Taurėsi civilizuotų formų dialogai kaskart virsta tik ateities svajone. Atėjo ardymas, atrepliojo skaldymasis su nebesivaržomais pilkais melais, su nesiliaujančiom begėdiškiausiom inkriminacijom. Dabar jau koks vienas vadas ar vadė, pavyzdžiui, stengiasi moraliskai nudobti kitą savo partijos dalyvį, tik gabesnį ir garbingą. O kaip? Gi mūsų tautos užgrobiukų policijos sufabrikuotom paplavom!

Vadinamieji "veiksniai" ne tik nepajėgia operatyviai paveikti ar sustabdyti šitokių paplavų potvynį, jau nekalbant apie tautiečių padoraus sugyvenimo išlaikymą, bet kai kurie iš jų dar pašibaisėtinai puoselėja ir gina tą beprasmišką ir savizudišką karą tamsių gatvių "asfalto

džiunglėse." Laikraščiai prieš laikraščius, draugai prieš vakarykščius draugus, bendraminėčiai prieš tokius pat bendraminėčius, tik dabar jau išdaviškai vadinamus. Pagaliau registruoti patriotai ir tikri naciai prieš okupanto talkininkais apšaukiamus kitus veikėjus. Kokius? Kaip žinoma, ypač prieš neabejotinai vertingus jaunesnės generacijos intelektualus ar dabar jau bolševikų pašlemėkais apskelbtus mūsų katalikų kunigus patriotus."

TARP MASKVOS IR WASHINGTON DIDELIS SKIRTUMAS

Žymus branduolinio ginklavimosi priešas ir detentės šalininkas Robert Ellsberg mėnesiniame leidinyje "The Catholic Worker" rugsėjo mėnesio laidoje straipsnyje "Tell it to the Russians," gyvu pavyzdžiu parodo skirtumą traktavime antikarinę veikėjų Jungtinėse Valstijose ir Tarybų Sąjungoje. Anai, Ellsberg sako, War Resisters League (Karo Priešų Lyga) nutarė rugsėjo 4 dieną atkreipti Jungtinių Valstijų ir Tarybų Sąjungos vadų dėmesį į branduolinio ginklavimosi pavojų. Antrą valandą popiet Maskvoje Raudonojoje Aikštėje septyni žmonės rusiškai šaukė "Taika ir draugiškumas!" ir iškėlė transparentą su įrašu "U. S. USSR disarm now!" (Jungtinės Valstijos ir Tarybų Sąjunga nusiginkluokite dabar!). Lygiai tuo pačiu laiku Washington prie Baltųjų Rūmų pievoje vienuolika asmenų iškėlė tokį pat transparentą...

Kokie rezultatai? Maskvoje į 15 sekundų policija sulaukė demonstrantų palaikę valandą jiems pasakė, kad Tarybų Sąjungos valdžia pilnai jų tikslams pritaria, bet kad ne vieta demonstruoti Raudonojoje Aikštėje, kad jeigu jie nori, gali tęsti demonstraciją kitur, ir paleido. Kartu su jais buvo ir du laikraščių reporteriai.

Tuo tarpu Washington, sako Ellsberg, policija demonstrantus suėmė, juos suėmė į kalėjimą ir visą naktį juos išlaikę, paleido po \$500 užstato kiekvieną. Dabar jie laukia teismo. Galimas daiktas, kad dar bus nubausti kalėjimu ar pinigine bausme!

Tai labai didelis skirtumas, ar ne?

DAR APIE LIETUVIŲ TAUTOS PASIRINKTĄ KELIĄ Į PLATŲ PASAULĮ

Tik dabar mus pasiekusiame rugpjūčio 5 d. savaitraštyje "Literatūra ir Menas" straipsnyje "Vienintėliu teisingu keliu" kalbama apie Tarybų Lietuvos įstojimo į Tarybų Sąjungą 38-ąsias metines." Tarp kitko, pabrėžiama:

"Užvakar paminėjome Tarybų Lietuvos įstojimo į TSRS 38-ąsias metines. Kaip kasmet, tai buvo šventė, kurioje pagerbėm visa, kas nulėmė mūsų ekonomikos ir kultūros laimėjimus, kas padėjo iškilti naujajam darbo žmogui, jam tapti visų materialinių ir dvasinių vertybių šeimininku. Atmintini V. Mykoliaičio-Putino žodžiai: "Matydamas ir žinodamas, kaip gaivinanciai paveikė paskutinio dešimtmečio lietuvių meno suartėjimas su liaudimi ir jos kūrybos pa-

naudojimas, aš laikau lietuvių nacionalinės kultūros pagrindų klausimą išspręstą visiems laikams. Istorinėje višiuomeninių santykių raidoje liaudis iškovojo pirmąjį vaidmenį, kurio ji niekad niekam neužleis. Eiti kartu su liaudimi kiekvienoje žmogaus veikimo srityje—reiskia eiti vieninteliu teisingu ir pažangiu keliu..."

Kai žymus rašytojas tai pasakė, buvo praėję dar ne daug laiko nuo 1954 metų lietuvių literatūros ir meno dekados Maskvoje—pirmojo itin plataus mūsų tarybinio meno žingsnio į pasaulį, dar neklestėjo Poezijos pavasariai, Dailės dienos ir Muzikos rudenys, filharmonija per metus dar nesurengdavo 4 tūkstančių koncertų, dar nebuvo tiek erdvių rūmų dailės ekspozicijoms, o knygų leidėjai dar nežinojo, kad jų produkcija greit taps labiausiai deficitine preke... Tačiau pagrindų klausimas jau buvo išspręstas, sprendimas gyvenimo patvirtintas, ir šiandien regim nacionalinės kultūros vešlų medį, vis tebeaugantį ir tvirtėjantį, šaknimis—į savąją liaudį, šakomis—į broliškas tautas, į platų pasaulį."

LABAI LINKSMA GIRDĖTI

Bostono menševikų "Keleivyje" (spalio 3 d.) Vytautas Sirvydas iš Nashua, N. H., rašo:

"1979 metų sausio mėnesį JAV-bes atvyks Lietuvos kamerinis orkestras, kurį sukūrė ir kuriam iki šiol vadovauja prof. Saulius Sondeckis. Jį pakvietė Columbia Artists bendrovė. Iš viso numatyta 26 koncertai 20-tyje valstijų, pradedant sausio 17 d. Clarksville, Tennessee, ir baigiant vasario 17 d. New Hyde Park, New Yorke.

Nashuos miestelio (New Hampshire valst.) Community Concerts draugija jau informuoja, kad Naujojoje Anglijoje minėto orkestro bus keturi koncertai: vasario 11 d. Naticke (Mass.) High School salėje, vasario 12 d. Keene (N. H.) High School salėje, vasario 13 d. Nashuos Elm St. Junior High School salėje ir vasario 14 d. Bangore (Maine).

Pas mus Nashuoj tą koncertą užsakė Community Concerts draugija, jos nariai pirmiausiai ir bilietais aprūpinami, o jei jų lieka—parduodami kitiems."

Idomu, kad Vytautas neragina "veiksnių" ruošti tuos koncertus boikotuoti. Vargšas ant savo galvos užsitrauks "vaduotojų" iš "Draugo," "Darbininko," "Naujiečių" bei "Dirvos" prakeiksmo...

JAV vyriausybė tariasi su Ian Smith

Ian Smith

Nors Jungtinės Tautos yra nutarusios boikotuoti baltųjų rasistų valdomą Rodeziją, bet Jungtinių Valstijų vyriausybė nesiskaito su pasaulinės organizacijos nutarimu. Ji įsileido jos premjerą Ivan Smith ir tarėsi su juimi. Už tokį nesiskaitymą su nutarimu Saugumo Taryba mūsų vyriausybę pasmerkė.

Specialiai "Laisvei" iš Berlyno

Mielieji Ilze ir Antanai Bimbai!

Sąžinę slegia, kad taip ilgai negalėjau atsišaukti. Matau "Laisvės" puslapiuose, kokie stropūs visi kiti laikraščio bičiuliai.

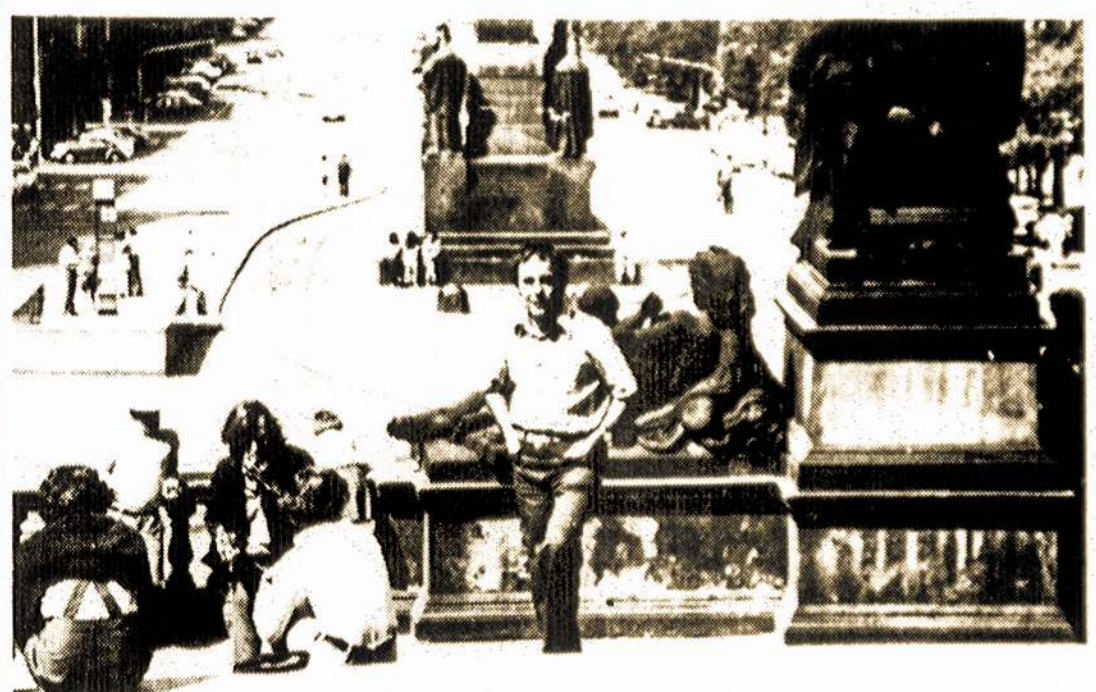
Esu ilgiems mėnesiams įkinkytas į porą labai svarbių televizijos darbų. Kad žinotumėte, kaip nuo to nukencia mano "šalutiniai," tai yra patys mieliausieji, patys svarbiausieji darbai. Tiksliai apie Kalėdas išsilaisvinsiu nuo savo kasdieninės duonos (Brotarbeit!) planinio darbo... Vėl daugiau tuomet parašysiu.

Kad matytumėte bent mano gerą valią, siunčiu keletą nuotraukų iš savo darbinio kelioniu.

Šia proga dėkoju "Laisvės" skaitytojams, kurie parašė šiltus laiškus man asmeniškai... Ypač straipsnio apie profesorį Falkenhana paskatinti.

Jūsų

Leonas Stepanauskas

Filmavimo grupės kelionė į Pietus prasideda. Laisva valandėlė, aišku, skirta pasivaikščiavimui, apsižvalgymui... čia—auksinėje Pragoje...

Atsisveikinimui su kaimo burmistru, slovakų kolūkio pirmininku ir agronomu. Viduryje—šiu eilučių autorius Leonas Stepanauskas ir filmo bendraautorius tarybinio maskviško žemės ūkio laikraščio "SZ" korespondentas Vasilis Kornejevas [antras iš dešinės].

Slovakės išdidžios prie javų kalnų. Čia, arti Dunojaus, pasiekia derlius arti 100 centnerių iš hektaro...

Sveikina Jugoslavijos sostinė Belgradas.

DOKUMENTAI LIUDIIJA

V. UŽGIRYS

6. Turėkite sąžinės!

[Tęsinys iš praeito num.]

Laisvamanių etinės kultūros draugijos centro valdybos pirmininkas J. Šliūpas 1926.III.26 kreipėsi į švietimo ministrą K. Jokantą, prašydamas leisti laisvamanių vaikams mokytis religijos pagal draugijos reikalavimus (dokumentas Nr. 108):

"Laisvamaniai lietuviai ligi šiolei Lietuvoje skaitomi kaip ir ne piliečiai, beteisiu žmonėmis, priešingai paragrafui 10 konstitucijos.

Negana, kad civiliniai aktai nėra vykdomi, kaip tai turėtų būti civilizuotoje šalyje, bet ir iš mokyklos laisvamanių vaikai išmetami (kaip, pvz., buvo Joniškėje ir kitur) arba verčiami katalikų tikybos mokyti, kas priešinas paragrafui 13 konstitucijos."

J. Šliūpas prašė sudaryti sąlygas patiems draugijos nariams rūpintis laisvamanių vaikų religijos mokymu:

"Tuo bent tikėjimo ir sąžinės laisvė nebūtų mindžiojama, veidmainiavimas ir piktnaudžiavimas, kas jų nemai prasišalintu, kas jų neprideda prie piliečių padarino ir gero auklėjimo."

Rezoliucija uždėjo kitas švietimo ministro V. Cepinskio: "Negalima patenkinti."

Geriau veidmainiavimas, negu tikėjimo kičiams ir sąžinės visiems laisvė—tuo vadovavosi klerikalai ir katalikų bažnyčiai pagarbi buržuazinė valdžia.

Joniškio laisvamanių parasei ministrui raštą (1926.VI.26, dokumentas Nr. 110), prasydami atleisti jų vaikus nuo privalomų tikybos pamokų. Atsakymas: ne! Ir tai darė "socialistinė" valdžia, kurią visais būdais už religijos "persekiojimą" keikė ir grovė kunigai. Tą patį darė ir kunigų kritikuojami už "skriaudąs" bažnyčiai tautininkai. Dokumentai Nr. 113, Nr. 115, Nr. 118, Nr. 120 ir kt.—skirtingi metai, tie patys prašymai: leiskite laisvamaniams mokytis pagal savo ištikimimus. Ir vis atsakymai: "negalima patenkinti."

Ypač įirtingai kunigai ir klerikalai kovojo prieš civilinės metrikacijos idėjos sklaidimą. Čia, kaip prisimename, griežtais protestais grasino Vatikano atstovai, čia visais praeikimais saugojo savo išimtinę, trypančią kitai galvojančių piliečių sąžinės laisvę, teisę tvarkyti jų šeimyninius santykius kunigai ir klerikalai.

1925 m. šiandien "vaduotojų" garbinamas Z. Tuoliušis, buvęs tada seimo narys, paklausime ministrui pirmininkui, klerikalui V. Petruliui rašė (dokumentas Nr. 122): "Faktiniai pasinaudoti šia konstitucijos garantuojama laisve (tikėjimo ir sąžinės—V. U.) mūsų piliečiai neturėjo galimybių, nes nebuvo jokių taisyklių bei įstatymų, nustatančių civilinės registracijos (gimimo, jungtinių ir mirimo) aktų tvarką." Jis priminė, kad Lietuvoje nepripažįstant civilinių aktų, padarytų einant atitinkamų valstybių įstatymais, "sudarėdavo daug keblumų, nes visoj Europoj, išskyrus Ispaniją, toki nebažnytiniai aktai skaitomi teisėtais." Tačiau klerikalinis ministrų kabinetas priėmė nutarimą, paliekant civilinius aktus už įstatymo ribų: "Sis kabineto nutarimas sudaro tiesiog nepakenčiamą padėtį. Jis visai užkerta kelią Lietuvos piliečiams naudotis tikėjimo ir sąžinės laisve, nes verčia žmones, nepriklausančius prie tikybinių organizacijų, daryti civilinio stovio aktus pas dvasininkus (...)."

O Lietuvos vyskupai, kunigai ir klerikalai viską darė, kad tikėjimo ir sąžinės laisvės lietuviai neturėtų, kad bažnyčia galėtų verstis surišant netikinčiuosius bažnytinės metrikacijos pančiais, veidmainiauti, atlikinėti prievarta sakramentus, kuriais jie netiki.

Dokumentai Nr. 121, Nr. 127, Nr. 129, Nr. 132 ir kiti gyvai liudija, kaip vyskupai ir kunigai visais būdais, demagogija ir grasinimais siekė sutrukdyti pilietinių laisvių įgyvendinimą. Telsių vyskupas J. Saugaitis 1937.V.18 rašte (dokumentas Nr. 132) Kauno archiepykponui J. Skvireckui siūlė paruošti ganytojišką laišką prieš civilinę metrikaciją:

"Ganytojiškas mūsų raštas turėtų imti pagrindinai kairiųjų pastangas dėl civilinės metrikacijos. Kairieji varo propagandą, norėdami savo reikalui paruošti viešąją opinią; vyskupų raštas galėtų būti kaip tik reakcija prieš kairiųjų pastangas. Jis geriams santykiams su valdžia negalėtų pakenkti."

Ir toliau: "Mes jau ši tą darome kalbamuojų reikalu. Įsakėme kunigams veikti per sakyklą ir per organizacijas. Pamokslai ir kalbų salėse pavyzdžius, kuriuos mes savo kunigams išsiuntinėjome, čia pridedu."

Tik palyginkime: organizuota ("įsakėme veikti") bažnytinė jėga, turinti buržuazinės valstybės suteiktas išimties teises ("geriems santykiams su valdžia negalėtų pakenkti"), sutelkia visas pastangas prieš sąžinės laisvės reikalaujančias, valdžios persekiojamas kairiasias jėgas, o tiksliau—prieš elementarių buržuazinės demokratijos sąlygų neturinčią, organizuotais negalinčią pažangią visuomenę, kad tik neleistų siekti to, ką turi visa civilizuota Europa! Kokios nelygios buvo sąlygos ir jėgos! Ir jeigu vyskupai turėjo tiek daug rūpintis metrikacijos monopolio, vadinas, lietuvių tautos dauguma tvirtai siekė elementarių sąžinės teisių intinijame, šeimyniniame, gyvenime. Kiek dramų ir nelaimių lietuvių šeimoms, braudamasis į švenčiausius žmonių jausmus (vardan "dovrovės"), atnešė šis lietuvių katalikų kunigų ir klerikalų reakcingumas!

Šiandien, kai tie patys kuniginiai "laisvės kovotojai", bemaskatuojantys "kronikomus," ant kiekvieno kampo šaukia už sąžinės laisvę, "užmiršta," kaip jie ją įgyvendino, kai turėjo valią. Šiandien jie "užmiršta," kad socialistinėje Lietuvoje kiekvienas praktikuojantis tikybą pilietis turi teisę registruoti gimimą ar santuoką bažnyčioje, kuriai niekas nekerštauja už jos ilgametį negražų ir net žiaurų netikinčiųjų laisvės persekiojimą, leidžia pagal tikrus tikėjimo ir sąžinės

laisvės įstatymus atlikti deramas pareigas. O jie, tie "sąžinės laisvės" "kovotojai" užsienyje, kaip prisimename iš mūsų pirmojo rašinio, svaioja apie tokią valdžią Lietuvoje, kur šeimos reikalus, nepaisant žmonių ištikimumu, tvarkys dar griežčiau, negu kadaise, vieni tik katalikų kunigai ...

Lieka priminti, kad bažnyčia ir klerikalai, kovodami prieš sąžinės ir tikėjimo laisvę, darė daug žalos lietuvių kultūros reikalui, kurį grūdė į varžančius bažnytinis rūmus. Tai—in knygų indeksavimas, draudžiant jas skaityti, ir mokyklų bibliotekų "švarinimas" (dokumentai Nr. 137, 139, 140, 142, 146, 151, 153, 154, 155), ir filmų kontrolė, ir kt. Štai vienas iš K. Paltaroko reikalavimų norint "baigti nesupratusius su bažnyčia" (dokumentas Nr. 59, 1936.VI.30): "Pašalinti iš gimnazijų programos "Altorių šešėlių" kaip romaną, prieštaraujantį kan(ono) 1381 nuostatomis (konkordato XIII.4)." Taigi, iš pasauvietiškos valdžios buvo reikalaujama laikytis bažnytinio indeksavimo reikalavimų! (Prisiminkime, kaip vysk. V. Padolskis indeksu grasino V. Krėvei už "Dangaus ir žemės sūnus," po ko mūsų klasikas imtas nutylėti klerikalinėje išsiviejo spaudoje—žr. V. Maciūno knygėlę "Vincas Krėvė savo laisvose"). J. Skvireckas pasmerkė vieno straipsnio spausdinimą katalikų laikraštyje (dokumentas Nr. 138), reikalaujamas iš Burdumo tarybos: "iširti ar katalikiškais vadinančios savės partijos turi teisės kalbėti ir tartis dėl katalikiškos ideologijos lygybės su liberališkąja ir bendrai pareikšti savo nuomonę (...)"—1928, I.19. Kauno metropolijos kurija 1929.XI.29 reikalavo kontroliuoti mokyklų bibliotekas, kad į jas nepatektų bažnyčios indeksuotos knygos (o jų tiek daug yra pasaulinėje klasikinėje literatūroje!)—(dokumentas Nr. 139).

J. Skvireckas 1930.X.15 reikalauja uždrausti J. Norkaus "Visuotinę istoriją," kaip netraktuojančią istorijos katalikišku požiūriu. J. Skvireckas pareikalavo 1933. IX.14 (dokumentas Nr. 143) uždrausti "Laisvamanių" laikraštį, ką ir padarė pulk. lt. Pr. Saladžius (dokumentas Nr. 144). Bažnyčios hierarchija visa savo galia persekiojo laisvesnę mintį, jeigu ji tik nesutapo su bažnyčios proteguojamomis dogmomis. Taip buvo pančiojamas laisvas kultūros vystymasis.

Tad ar ne gėda užsienio lietuvių kunigams ir klerikalams skelbti kovotojais už tikėjimo ir sąžinės laisvę, jeigu jie neatsisakė mūsų minimuose dokumentuose atsispindinčios praeities? Tiesiog sakykume: reikia turėti sąžinės! Ir dievo baimės. Ar bent—elementaraus padarimo!

Bus daugiau

Vienas iš naujųjų Klaipėdos rajonų. Tarybų Lietuvos uostamiesčio gyventojų skaičius jau artėja prie dviejų šimtų tūkstančių.

Laiškas iš Vilniaus

Ksavera Karosienė Vilniuje Palekių šeimoje. I eilėje: Rimvydunas ir Algirdukas Paleckiai [anukai] Ksavera Karosienė, Genovaitė Paleckienė. II eilėje: Laimutė Paleckienė [marti] ir Jonas Noreika [anukas, artisto Laimono Noreikos sūnus].

Mieli laisviečiai!

Mūsų respublika ruošiasi įžymioms sukaktuvėms—60-mečiui nuo pirmosios Tarybų Lietuvos paskelbimo 1918 metų gruodžio 16 d. Vilniuje, dabartinės Filharmonijos salėje. Ne tik toji diena, bet ir visas laikotarpis 1918 metų paskutiniiais mėnesiais buvo svarbus ir reikšmingas. Kai jau buvo jaučiamas kaizerinės Vokietijos karinės galios susilpnėjimas, Lietuvoje darbo žmonės, komunistų vadovaujami, pradėjo reikšti vis smarkesnį aktyvumą, daugelyje vietų nuo Vilniaus ligi Suvalkų Kalvarijos, nuo Sedos ligi Lazdijų pradėjo kurti slaptas kuopelės. Vyko tai, ką ryškiai atvaizdavo A. Guzevičius savo dideliame romane "Kalvio Ignoto teisybė."

Daug tokių kalvių Ignoto, grįžusių iš Rusijos, Ukrainos, Kaukazo ir kitų Tarybų Salies vietų, nešė į Lietuvą spalio revoliucijos kibirkštis.

Prieš 60 metų, 1918 m. spalio 1-3 dienomis įvyko pirmasis Lietuvos Komunistų Partijos suvažiavimas. Sukaktuvių dienomis mūsų LKP CK ir Vyriausybės vadovai aplankė namelį, kuriame tas suvažiavimas prasidėjo, o dabar ten įrengtas muziejus. Ten šiomis dienomis lankosi ir daugybė vilniečių bei svečių iš kitur. Dabar, kai LKP suvažiavimai vyksta didžiulėse, gausiai apšviestose salėse, negali atsistebėti, kaip galėjo sutilti 40 pirmojo suvažiavimo dalyvių mažyčiame kambaryje, tikriau tarpšienyje be langų. O visa šviesa ten buvo vos spinksintį žibalinę lemputę. Tačiau ten susirinkę komunistai tvirtai tikėjo, kad tos spinksulės šviesa kada nors nušvies visa Lietuvą, pažadindama jos darbo žmones naujam ir šviesiam gyvenimui.

Taip, daug kovų, daug vargų teko pergventi, kol darbo žmonių laisvės šviesa nušvito Nemuno šalis. Tik nedaugelis pirmojo suvažiavimo dalyvių susilaukė visiško darbo žmonių santvarkos, tarybinės valdžios laimėjimo. Jų tarpe A. Jakševičius, buvęs to suvažiavimo pirmininkas, o vėliau susisiekimo komisaras V. Kapsuko vyriausybėje, taip pat ir E. Tautkaitė, pirmojo suvažiavimo sekretorė. Daugelis pirmojo suvažiavimo dalyvių žuvo 1919 metų kovose arba nuo nacionalistų teroro. Tačiau geriausių paminklų žuvusiems kovotojams yra jų siekimų ir idealų įvykdymas Lietuvoje.

Kaip tik šiandien sukanka pirmosios metinės nuo naujosios Tarybų Sąjungos Konstitucijos priėmimo. Šioji diena paskelbta švente vietoje gruodžio 5 d., kada buvo švenčiama pagal senąją Konstituciją. Lietuvių tauta, susilaukusi nepaprastų laimėjimų visose gyvenimo srityse, labiau negu kitos tarybinės tautos gali įvertinti tas didesles teises ir laisves, kurias suteikia Konstitucija. Ir ne tik tai, bet sudaro sąlygas joms realizuoti. Apie tai liudija visų piliečių apūpinimas darbu, nepaprastai pakilę švietimas, kultūra, mokslas ir menas. Ar tai ne įspūdingi laimėjimai, jei vietoje 200-300 absolventų per metus buržuazijai valdant, dabar aukštasis mokyklas baigia apie 9 tūkstančiai studentų, o vidurinės mokyklas vietoj 1 tūkstančio dabar baigia daugiau kaip 40 tūkstančių moksleivių per metus!

Kada matai dabartinį Lietuvos gyvenimą, gali suprasti, kokiame materialiniame ir dvasiniame skurde gyveno mūsų tauta valdant buržuaziją. O ką kalbėti apie bet kokias laisves senosios santvarkoje, kada viešpatavo išnaudojimo laisvė, o fašistinė valdžia laikėsi policinio ir karinio teroro priemonėmis.

Šiomis dienomis Vilniuje baigė gastroles iš JAV atvykusi **Polio Tayloro** moderniškų šokių ansamblis. Tai džiugus reiškinys, kad mūsų šalys keičiasi meno ansambliais, vieni menininkai aplanko kitus. Tai artina tautas, stiprina tarptautinius santykius ir yra logišku reiškinys po Helsinkio susitarimų.

Nesu baletu mėgėjas, nebuvau tuose spektakliuose, tad nesiimu spręsti apie juos. Bet kai kas iš mano šeimos buvo, tad teko išgirsti įvairių nuomonių. Tai palyginti tokie pat priešingų išpučių gindai, kaip stovint prieš abstraktinį paveikslą, kada vieni žavisi, o kiti juokiasi ir stebisi, kuo čia žavėtis. Taip buvo ir čia. Vieni darė išvadą, kad tai aukštas menas, gi kiti to meno aukštumo nematė, vadino tuščia klounada, nors pripažino, kad atlikėjai savo srityje meistriški.

Vilnių sunku nustebinti, nes pas mus užsienio ansamblių ir atskirų gastrolierių atvyksta nuolat iš įvairių šalių. Tad mūsų žiurovas išleptintas. Tenka stebėtis, kad publikos užtenka visiems koncertams ir teatrų, kurių taip daug turime.

Džiugu, kad mūsų Jaunimo teatras, gastroliaujęs Maskvoje, susilaukė gražaus pasisekimo ir buvo aukštai įvertintas. O tai vienas jaunųjų Lietuvos teatrų—įkurtas 1966 metais. Teatro direktorius—A. Liaškus, vyr. režisierė **D. Tamulevičiūtė**. Maskvos Stanislavskio teatro jaunimiečiai suvaidino septynis veikalus.

Linkiu jums sveikatos, gerovės, sėkmės!

Vilnius, **Justas Paleckis**

Klojimo teatras

Siuolaikine autostrada važiuojant iš Kauno į Vilnių, dvidešimt trečiame jos kilometre, prie marių, kurios sutvuliavo pastačius ant Nemuno hidroelektrinę, ūksmingose pamiškėse kūpo XVIII a. pabaigos—XX a. pradžios Lietuvos kaimo trobelės. Į Liaudies buitės muziejų po atviru dangumi, kuris pradėtas statyti 1966 metais, 175 hektarų plote surinkta daugybė nykstančių pastatų, komplektuojant juos į savitas sodybas.

Visą vasarą ir ankstyvą rudenį kiekvieną savaitgalį greitkelio čionai traukia šimtai autobusų bei lengvųjų automobilių, muziejaus lankytojus Kauno mariomis skraidina "Raketos," "Meteorai"—laivai ant sparnų.

Štai už posūkio kryžkelėje prisišliejęs dzukų kaimelis, lygumoje nusidriekę Aukštaitijos gatvinio kaimo rėžiai, pakelėje, už bityno—Sūduvių sodybos, centre išsirus miestelis, kiek toliau—susišpietę Žemaitijos branduolio kaimo trobos.

Tūkstančiai lankytojų, jų tarpe nemaža svečių iš broliškų tarybinių respublikų, bei įvairių užsienio kraštų, lietuvių, atvykusių aplankyti Tėvynės, eidami maršrutiniu ratu, susipažįsta su to meto liaudies dailidžių kūryba, mūsų paprastų kaimo žmonių buitimi, pajunta ryškų socialinį kontrastą. Visa tai, kas nyksta ir pasitraukia praeitin, čia norima išsaugoti ateities kartoms.

Vieni turistai bevelija pasivažinėti brička, kiti—pasuka į vėjo malūną, tretį—skuba į karcėmą vėdarų ar didžukulių paskanauti.

Seštadieniais ir sekmadieniais bene populiariausias muziejuje erdvus klounas, i Rumšiškes atvežtas iš Utenos rajono, Kirdeikių kaimo. Tikrų tikriausiam klouno, kurio viduryje—mediniai suolai bei gėlių vainikai išdabinta scena, pasirodo skrybėlėtos panelės, orūs kavalieriai. Tai Liaudies muzikos teatro trupės Klojimo teatro aktoriai.

"Scenos vaizdeliais pradėdami Klojimo teatre savo pirmuosius pasirodymus, sklaidydami nuo laiko pagel-

tusius meninės kūrybos puslapius, kartu su žiurovais norėtume nusikelti į šio šimtmečio pradžios lietuviškų vakarų gadinę, pabandyti nugirsti nors ir tolimą, tačiau nuoširdų estetinių bei etinių idealų aidą,"—gražiai išleistoje programėlėje taip išsako savo siekimą Povilo Mataičio vadovaujamas kolektyvas.

—Maišytas choras padainuos keturiais balsais sutaisyta A. Kačanausko harmonizuota lietuvių liaudies dainą "Aš mergytė,"—skelbia pranešėjas.

Dailininkė Dalia Mataitienė sceną gražiai išdabino spalvingomis gyvų gėlių girliandomis, kurios kyla iki klojimo pakraigių, muzikantai, dainininkai, šokėjai, pasipuošę to meto drabužiais, groja unikaliais instrumentais. Ir aktorių laikysena bei kalba tarsi atgaivina praėjusias dienas, mūsų tėvų bei senelių jaunystę.

Spektaklio—koncerto programa sudaryta iš lietuvių muzikos ir dramaturgijos pradininkų kūrybos. Skamba M. Petrausko, C. Sasnausko, A. Kačanausko, S. Moniuskos dainos A. Vienažindžio, J. Rastenio, A. Mickevičiaus žodžiams. Vaidinami Vaižganto, S. Ciurlionienės-Kymantaitės sceniniai vaizdeliai ir gyvieji paveiksai, nukeliančios į tolimą lietuvių scenos mėgėjų teatrą. Teatrą, apie kurį vienas iš Lietuvos Komunistų partijos įkūrėjų V. Mickevičius-Kapsukas kažkada rašė: "Tuomet pirmą kartą pamaciau tokią minią žmonių, juodai apsisivilusių, bet kalbančių lietuviškai, dargi apie lietuvių reikalus. Scenoje išgirdau lietuvių kalbą ... Pasijutau, kad užaugo man sparnai, dešimteriopai spėkos padidėjo, užgimė baisyros troškimai darbuotis ir darbuotis savo nusikriusio brolių lietuvių dirvoje ..."

Daug triūso, pastangų pareikalavo iš autorių šio spektaklio parengimas, bet skambios žiurovų katutės rodo, jog buvo vargta ne be reikalo. O norinčių patekti kelionėn į XX amžiaus pradžią kiekvieną savaitgalį būna daugiau, negu Klojimo teatre vietų.

J. Savičiūnas

Liaudies muzikos teatro trupės Klojimo teatro aktoriai. V. Kapočiaus nuotraukos

IŠ LAIŠKŲ

Sveiki visi laisviečiai!

Visiems linkiu laimės ir geros sveikatos. Aš esu sveika ir linksma. Džiaugiuosi Lietuvos gyvenimu. Daug važinėjame, tenka plačiai susipažinti su kultūriniu gyvenimu. Pav., rugpjūčio 5 dieną buvo šeštadienis, gražus, saulėtas rytas. Mes visa šeima susėdome į mašiną ir nuvykome į tikrą lietuvišką muziejų Rumšiškėse. Apžiūrėjome, kaip seniau Lietuvos žmonės gyveno. Įdomu buvo prisiminti pergyventas vargingas dienas tose bakažėse, kurios dabar muziejuje. Ant Kauno marių kranto suradę patogią vietą, surengėme pikniką.

Prieš mus kitoje upės pusėje skambėjo dainos ir muzika. Ten komjaunuoliai minėjo savo organizacijos 60 metų gyvavimo sukaktį. Užkandę ir pasivažiavę, ir mes ten pas juos suvažiavome. Programa susidėjo iš dainų ir šokių, degė didelis laužas. Pabaigtuvėms Antkainio kolkiečiai suvaidino rugiapjūtės pabaigtuves. Darbininkai sugrįžo su dalgiais ir rugių vainikais, ūkininkai juos vaišino pyragais, skaniais sūriais ir gėrimais. Vaišino visus iš visų Lietuvos kampelių atvykusius žiurovus, taip pat ir mus.

Sugrįžome į namus labai gera nuotaika. **Ona Silks**

KĄ PATYRĖ IR SAKO LITUANISTIKOS KURSŲ VILNIAUS UNIVERSITETUOSE KLAUSYTOJAI JAUNI TAUTIEČIAI IŠ UŽSIENIO?

Čia pateikiame žiupsnelį įspūdžių, savaitraščio "Gimtas kraštas" korespondentės Sigitos Vaitiekutės užrašytų išleistuvių vakare. — Red.

"Tėviskės" Draugijos pirmininkas Pranas Petronis sveikina Margaritą Kulytę

Margarita Kulytė, čikagietė, Illinojaus universiteto trečio kurso teisininkė:

— Apie Vilniuje vykstančius lituanistikos kursus buvau girdėjusi jau seniau. Atidėliau šią kelionę keletą metų—tarsi ruošiausi jai, vis būgštaudavau dėl kalbos mokėjimo, dėl to, kaip čia mus sutiks. Dabar galiausiai pasakytis: viskas buvo labai šaunu ir miela, net nesinori išvažiuoti. Pastudijuoti Vilniaus universitetu—būtų man labai malonu.

Aš pirmoji iš mūsų šeimos viešėjau Lietuvoje. Ir tas ypatingas jausmas, kad čia gyvenimo mano tėvai ir proėniai, kad šia žeme vaikščioju pirmąsyk, kad tai yra mano tikroji gimtinė, neapleido manęs nė akimirkai, vertė įsidėmėti kiekvieną detale, užkonservuoti ją atmintyje, kad vėliau galėčiau svajoti ir mėgautis tais vaizdais ir vaizdeliais. Stipriausią įspūdį paliko gamta. Abipus kelio dunkantys miškai, lig horizonto nutįsė mėlynakiai linai... Visa tai su niekuo nesulyginsi. Tokia Lietuva ir anksčiau savo vaizduotėje regėjau.

Kursuose mus mokė lietuviškų dainų. Aš jų daug mokėjau ir prieš atvažiuodama, nes namuose dažnai mama dainuoja, turime ir lietuviškų plokštelių. Bet pirmą kartą girdėjau, kaip tas dainas dainuoja Lietuvoje, kai buvom susitikę su žymiaja dainininke B. Grincevičiene. Atvirai tarsiu: ir ašara išspaudė tokios lyriškos ir graudžiai gražios melodijos.

Karolina Masiulytė, aktorė iš Paryžiaus:

— Mano tėveliai—abu lietuviai. Bet taip jau susiklostė, kad neturėjau su kuo šnektelti lietuviškai, nebuvu kam mane mokyti: mama mirusi, o tėvelis Sveicarijoje. Todėl gyvenau viena ir mokiausi kalbos taip pat pati viena—iš vadovėlių. Keista: net tada, kai nežinojau nė žodžio lietuviškai, dažnai sapnuodavau lietuviškus skiemenis, išstisus sakinius.

Karolina Masiulytė

Taip knietėjo prašnekti tais gražiais žodžiais iš tikrųjų. Dabar esu labai patenkinta: po šešių savaitių kursų jau galiu lietuviškai susikalbėti, daug ką suprantu, kai kiti kalba. Juk tik atžiausi, nors ir mokėjau keletą žodžių, nežinojau, kaip juos ištarti, vieną prie kito pridėti. Be to, bijojau, kad neimtu iš manęs šaipytis.

Pernai pirmąkart pamatėu Lietuvą ir po to išstisus metus svajoju dar sugrįžti. Prancūzijoje aš nesijaučiu prancūze, nes esu lietuvių kilmės ir man dažnai sako, kad prancūziškai kalbu su kažkokiu akcentu. Tad—esu nei iš čia, nei iš ten. Prieš karą pas mano močiutę gyvenau studentai. Tarp jų buvo ir tuo metu Paryžiuje studijavęs Juozas Miltinis. Panevėžyje mačiau jo statytą Sekspyro "Audrą." Labai patiko. Galvoju, gal kitamet teks ir man Panevėžio teatre vaidinti, tik kalbėčiau prancūziškai.

Iki tol nebuvau susipažinusi su lietuvių rašytojų, menininkų kūryba. Sužinojau daugybę naujų vardų, kaip ir kuo gyvena mano tėvų kra-

to meno žmonės. Kaune mačiau Čiurlionio muziejų, nuostabių paveikslus. Labai gaila, kad Prancūzijoje Čiurlionio nežino, nors R. Rolanas jį apibūdino kaip naujojo meno Kolombą.

Lietuvoje žmonės man artimi, kažkuo savęs, nei Paryžiuje. Vilnius labai gražus, itališkas toks. Gamta visur čia pat, kvepia liepos...

Daina Penkiūnaitė, Marylando universiteto studentė:

— Man giliausiai įstrigo Lietuvos žmonių paprastumas, švetingumas, nuoširdumas. Ypač kaimo žmonių. Su jais lengva ir miela pasikalbėti, pabendrauti. Nėra su svetimėjimu, atsiribojimu nuo vienas kito. Žmonės jaučiasi reikalingi, naudingi vieni kitiems, santykiai—draugiški.

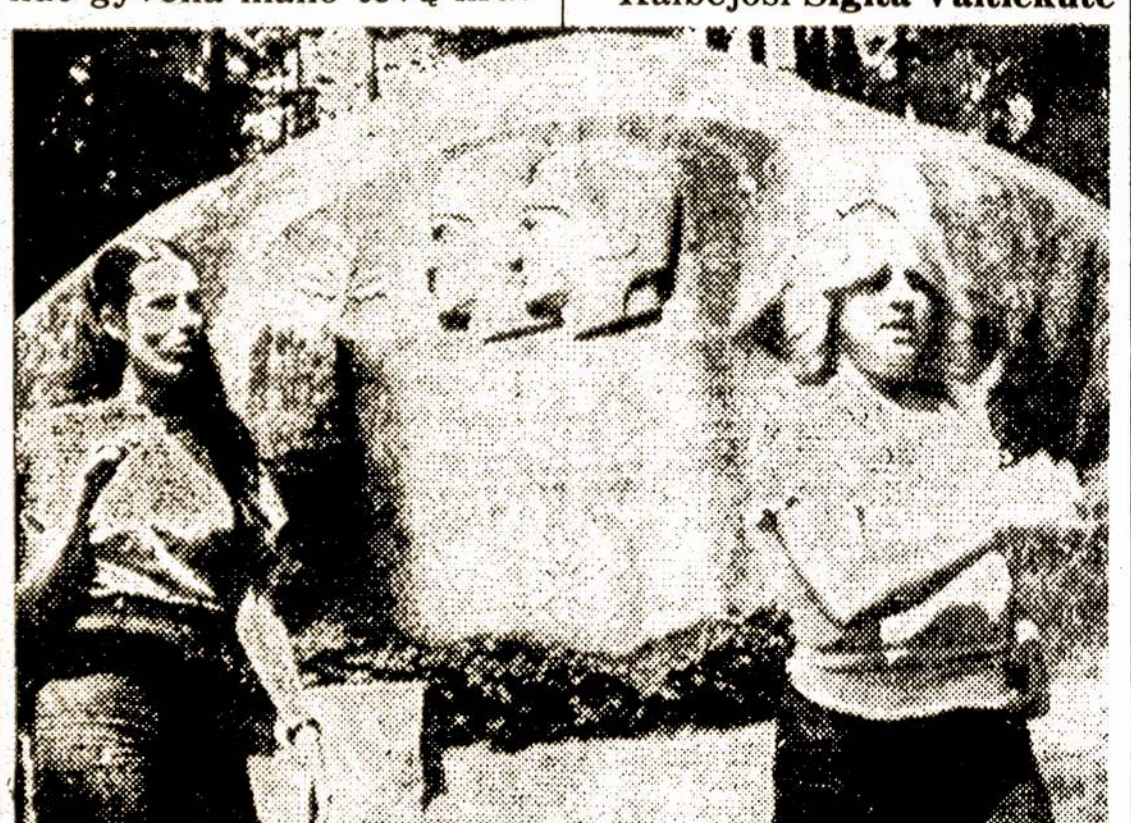
Kursuose daug sužinojau, geriau pramokau kalbą. Stengiausi būti visose paskaitose, nes visos labai išimios ir naudingos man buvo.

O labiausiai—docento J. Balkevičiaus, kuris žavėjo ir kaip kalbos specialistas, ir kaip asmenybė. Apskritai, dėstė mums patys geriausi kalbos, literatūros žinovai.

Aš studijuojau architektūrą. Domėjaisi Lietuvos miestų išplanavimu, pastatais. Tokio gražaus, praeities dvasią išsaugojusio kampeilio, kaip Vilniaus senamiesčio, tikrai niekur nemačiau. Tai tikrai unikalu. Restoratoriai taip kruopščiai atgaivino senųjų namų ir gatvių stilių, nuotaiką, kad, ateidama čia, tarsi sugrįždavau į kokį XVIII amžių.

Siandien paskutinis mano pirmosios viešnagės Lietuvoje vakaras. Nepastebėjau, kaip prabėgo. Visi čia labai susibūčiuliavome. Gaila skirtis ne tik su kurso draugais, su naujaisiais pažįstamais, gimimais, bet ir su mūsų auditorijomis, Universitetu. Norėčiau daug ką pasakyti, bet nesurandu tinkamų žodžių: taip jau būna atsisveikinant. Tačiau ne visam laikui skiriuosi. Būtinai atvažiuosiu dar.

Kalbėjosi Sigita Vaitiekutė

Prie Puntuko Daina Penkiūnaitė ir Vija Sehgal

V. Kapočiaus nuotraukos

WATERBURY, CONN.

Surengti spalio 1 d., spaudos naudai pietūs pavyko. Buvo atsilankę Antanas Bimba. Jis apie "Laisvės" reikalus pasakė kalbą. Edward Lusas parodė M. Svinčunienės pagamintus filmus, kurie žmonėms patiko.

Walter ir Emilija Yuskovičiai ir jų draugė atvažiuavo anksti, užsimokėjo įžangą ir visi trys pagelbėjo virtuvėje maistą gaminti.

Emilija Yuskovich ir J. Vaitonis pasidarbavo platinti išlaimejimų bilietus.

H. Kuteis, M. Uloženė (Vaitonytė) ir Katherina Yenkelionienė negalėjo dalyvauti, bet užsimokėjo už įžangos tikietus.

Komisija tarė nuoširdų ačiū visiems, prisidėjusiems parengimą suruošti.

Mes parengime pasigedome hartfordietės draugės Liudvies Butkevičienės, ku-

ri visuomet ir mūsų parengimus atsilankydavo ir atsiveždavo savo drauges. Teko girdėti, kad ji ligoninėje. Linkiu draugei greit pagyti, ir būti sveikai.

*** Spalio 10 d. pas J. ir M. Svinčunus įvyko L. L. D. 28 kp. susirinkimas. Draugai aptarė draugijos reikalus ir "Laisvės" vaju. Jonas Ulozas atnaujino vieną prenumeratą ir Lietuvą savo giminės. M. Uloženė (Vaitonytė) pridavė naują prenumeratą ir Lietuvą ir dar paaukojo į fondą.

W. Yokubonis atnaujino savo prenumeratą ir atnaujino du prenumeratas ir Lietuvą. J. Vaitonis atnaujino savo prenumeratą ir dar paaukojo fondui. J. ir M. Svinčunai atnaujino 5 prenumeratas ir Lietuvą.

Susirinkimas užibaigė užkandžiais. M. Svinčunienė

Buvau Šalčininkuose ir grįžau su labai įdomiais įspūdžiais

Kad ir kaip labai kiti prieštarautų, o visgi manęs neįtikins, jog Šalčininkų vardas yra nuostabiai, arba kad ir kiek žavus. Gal ir negremėzdiskas, tačiau prozaškas iki nuobodumo. Ir jeigu, kaip teigia kalbininkai, toks miesto pavadinimas tik todėl, kad pašonėje yra Šalčios upelis—labai apgailestauju, kad taip nevykusiai nuo to ji krikštijo. Ką darysi? Nebent tik pasiguodi, juo labiau, kad, žmogus, žinai, jog ne visiems lemta taip sklandžiai posmuoti, kaip kad, sakysime, tai daro E. Mieželaitis, Just. Marcinkevičius, P. Sirvyys ir kt. Matyt, kad kiekvienam tiesiog būtinybė mirkytis tik savam skiediny ir todėl, vadinas, tokie mūsų priekaištai dėl Šalčininkų vardo nieko nereikia.

Vienas kolega įrodinėjo, esą, ko bamba, it visiškai nuvystę senis? Nebūtų Varėnos, gal ir patikėčiau, bet netgi tuomet ar nemielešnis ir tinkamesnis Šalčio vardas. Ne, ne! Su tokiu vardu pasisekė netikusiai, nes Šalčia savo darbą galėjusi atlikti kur kas geriau. Pagaliau, gal ji taip padarė tyčia. Nemančiau, kad garbinga raišyti uodegą miesto pašonėje, o ji šitaip daro. Šalčininkams atidavė uodegą ir, pasakysiu, uodegą ne itin kokią puošnią—greičiau nušepusią.

Jau pirmą viešnagės dieną manęs ten prašė pasakyti savo įspūdžius. Prašė ir patys kalbėjo, kad dar visai neseniai čia nieko naujesnio nebuvo. Vienas, du dėmesio verti didesni mūriniai pastatai. Gi kiti—žemaugiai, prie pat žemės, savo išvaizda ir susugrūdimo primenantys kiek didesni ir, beje, seneliškiškai atrodingi kaimai. Dar pasakojo, kad Šalčininkų miestelio gyvenimas kur kas gyviau sualsavo 1972 metais, tai yra tuo laiku, kai čia buvo įsteigtas dabartinio rajono centras. Tai visuomet susiję su didesnėmis statybomis.

Seimininkams gal kiek ir reikėjo perdėti savo pagyrimus—vis koks tai didesnis džiaugsmas. Juk nebūtina, kad geresnis žodis išdidumu kilstelėtų į viršų nosį; dažniau būna, kai toks žodis pažadina didesnę kūrybinę jėgą, reikalingą kiekvienam, o juo labiau žmonėms, kuriems reikės padaryti kažką daugiau, nei kitiems. Šalčininkai, kaip dabartinio rajono centras yra jauniausias T. Lietuvoje, dar tiesiog kūdikiško amžiaus. Tad ką nepasakysi, nuo tokio fakto nepabėgsi — Šalčininkams dar reikia išgyventi, tuo tarpu kiti 43 Tarybų Lietuvos rajonų centrai—didesni ar mažesni miesteliai—tai jau seniai padarė.

Dar tą pirmą Šalčininkuose praleistą dieną žiūrėjau į Šalčios upelio uodegą, kuri savo ištakas iš žemės iškelia kažkur netoli miestelio. Ir nors imki ir prakalbinki, girdi, kodėl čia neišgraužė platesnės vagos, kodėl neišgraužė giliai į žemę, neiškėlė aukštesnių, vingiuose kiek nuzulintų krantų. Tuomet tokiam dabitai, manau, niekas nepriekaištautų ir dėl Šalčininkų vardo. Tiesa, daug kas sako, kad dėl skonio nesiginėjama, bet juk ne visi taip sako—kas nesiginėja, kas netgi labai ginčijasi.

Ir visgi Šalčininkuose sugėbėjo mane nuraminti, sakydami, kad nebėga netgi tokia neišvaizdi Šalčios uodegą turėti. Esą, tas tiesa, kad pati gamta didžiausio kūrėjo vardą pelno. Daug ką sukūrusi, kūrė žmogų, apdailo jį tais dieviškais turtais, kuriuos vadiname talentais.

Todėl, esą, nereikia šito užmiršti.

2. Tai, ką pirmiausia suvokiau

Siautė pūga ir pažliugęs sniegas, kokio jau pora žiemų Lietuvoje nebuvo, storu klotu gulėjo ant žemės. Vėliau, jau sugrįžus į Vilnių, draugai juokavo, kad, matyt, atgailaudamas žmonai šniukštinėję Šalčininkuose visas trejetą dienų.

Mažytis viešbutis nežinia kuomet įtaisytas mediniame name, kur, beje, talpinasi ir veterinarinis punktas. Apyvendino šoniniame, toliau nuo gatvės esančiame mažame kambarėlyje kartu su ukrainiečiais. Jis irgi komandiruotės, inžinierius ir padeda statybininkams. Mane kiek nustebo pamestas ant stalo lietuvių kalbos vadovėlis, bet ne ypač. Ne pirmas, kas lietuvių kalbos mokosi po aukštųjų mokslių ir būtent iš tokių, pradinių klasių mokiniams skirtų vadovėlių. Taip atsitiko ir su Valodžia, šiuo jaunu vyruku, bet jau tėčiu, kuriam iki nuobodumo įgriso visos savaitės komandiruotės. Ten, Vilniuje, aštuonerių mėnesių dukra ir žmona, dėl kurios, beje, į Ukrainą po tarnybos kariuomenėje nebuvo lemta sugrįžti. Šako, niekuomet Vilniaus neapleis, štai ir visa negudri, bet svarbi jo žmonos kalba.

Vėliau įsitikinau, kad Valodžia ne tik supranta lietuviškai, o va, rezga vieną kitą lietuvišką sakinį ir nepasakytum, kad nesėkmingai. Skirdavomės anksti rytė ir susitikdavomė vėlai vakare, visuomet jį surasdavau besedintą ant lovos krašto su ta ar kita knyga rankose. Beje, vėliausiai sugrįžau pirmą kartą, palydimas seniai matyto draugo Stanislovo Gornastajaus. Sįs lenkas, tačiau neprireikė nė vieno lenkiško žodžio, kad nuo pradžių iki galo visas ilgas mūsų pašnekystis būtų tik lietuviškas. Stanislas ryžtingai atidavė visą pusdienį ir, nepabijojęs šėlstančios pūgos, išvedžiojo mane miestelio gatvėmis, kad pats asmeniškai paliudyčiau pastarųjų metų pasikeitimus.

Išsiskyrus, ilgiau nelaukdamas, įvirtau į spyruoklinę lovą ir gražiai nuteiktas pripažinau, jog galiu pritarti, kad iš tikrųjų, toji neišvaizdi Šalčios upelio uodega rimtas perspektyvas pažadėjo: užtvėnkta užliejo apie 160 hektarų ir dabar kaip labai bekrutintum ūsus, žmonės džiaugiasi, kad turės kur poilsiauti. Čia pat sodinamas nemažas parkas ir tegu jis ne iškart iškeros, kaip tai daro seni medžiai, kiekvienas savo šešėlio unksmėje galintis priglausti tuziną karštyje išlepusių žmonių. Parkas yra parkas ir be jo miestelio gyvenimas paplėkėtų, be jo lyg ir nevyriška būtų sakyti, kad gyvename ne tik šiandien, kad rūpinamės ne tik savimi.

Pirmą naktį, kai visi laimingi miega, neužmigau ilgai. Nuo prikūrentos durpės koklines krosnies trenkė aitrį šilumą, o už sienų išlūsiai kaukė pūga. Tačiau nemiega budėjo ne todėl, buvo kita priežastis: nuo svorio lovos pintas matracas linko žemai ir kūną surietė; atrodė, neguli, o sėdi atsilūgęs fotelyje, kai kojos sudėtos ant stalo, didumo sulig žmogaus smakro. Tad kad ir kaip kilnu galvoti apie ateitį, ir ypač kitų, jaunesnių kartų ateitį, nuskaudinta nuo tokio gėlimo nugarą reikalavo geresnės dalios,—ir neatidėvalstybė—ją paneigia ir individualios mūrinų gyvenamųjų namų statybos. Ten, toje

plynėje, kiek toliau už kylančią, ir kuo greičiau. Pagaliau nuostabaus gerio angelas apsilankė, kilo mintis pabrukti dvi baltutėles palaves po nugarą ten, kur šilbiausiai sulinkdavo. Eksperimentas pasisekė. Kūnas atsisėdė, o palaiminga tyla užliejo smegenis ir akis.

Šalčininkai, kokie yra

Pažadino Volodija, kurio lova lygiavo čia pat, už kokio pusmetrio. Klausė, ar niekur neskubu ir ar nepramiego. Jis jau buvo apsiirėngęs ir netrukus, palikęs mane bežiovaujančią ir besiraivančią, panirio į dar vis siaučiančią pūgą, tiesa, šiek tiek apimusią. Dar kiek pasikrapštelės, išėjau ir aš.

Šalčininkams kaip miestui pastaruoju metu skiriama vis daugiau ir daugiau dėmesio. Tenka pripažinti, kad tapęs šiuolaikinio rajono centru jau nemažai pasiekė. Šiuolaikiniai plytų pastatai aukštai pranoksta tuos, pastatytus anksčiau. Per pastaruosius penkerius metus Šalčininkai priėmė daugiau kaip 1000 gyventojų. Žodžiu, auga; ir šia prasme pradėjo lipti ant kulnų stambiausiam rajone miestui Eišiškėms, iš ko, beje, paveldėjo rajoninio centro titulą. Neabejotina, kad po metų, kitų jis pranoks Eišiškęs gyventojų skaičiumi. Jau šiuo metu, kaip sakė miesto vykdomojo komiteto pirmininkas, Šalčininkuose gyvena apie 3000 gyventojų.

Šalčininkuose ir anksčiau buvo nemaža reikalingiausių įstaigų: krautuvės, mokykla—internatas, knygynas, vaistinė, biblioteka, kino teatras, paštas, kultūros namai... Antraip argi jam būtų suteikę (1956 m.) miesto teises? Kaip Jonas Joni nelygu taip ir vienos pasiskirties pastatai nelygu—jaunesnieji pranoksta savo pirmatakus, kartais netgi ypač labai, savo pranašumą pabrėždami šiuolaikiškumu, tai yra naujaisiu stiliumi, ištaiga, mąstais ir kitais reikšmingais požymiais. Yra ligoninė, bet ji pernelyg kukli, palyginus su naujai statoma. Tai iš tikrųjų moderniškas, šiuolaikinis pastatas, kurio samatinė vertė viršija 2,3 milijono rublių. Pridėsi-me: sveikatos apsaugai Šalčininkų rajone viso išskirta 2417 tūkst. rub.

Atgyveno savo gyvenimėlių ir senasis paštas, kurio pašonėje, Gegužės 1-osios gatvėje, lyg koks švetingas dabita atsirado kitas. Kitoje gatvės pusėje modernus kino teatras ir dar modernesni, kaštavę kone milijoną rublių, kultūros namai. Šalčininkai didžiūojasi nauja autobusų stotimi, sakydami, kad kur kas didesni miestai tokios pavydi. Ir jiems nepaprieštaraus, nes jie teisūs—stotis graži, išpuošta ir, be to, visuomet judri. Vien į Vilnių iš jos 45 kartus per parą išvažiuoja tarp miestinių ir priemiestinių autobusai. Naujos krautuvės, naujas vaikų darželis, nauja keleto korpusų mokykla, kur mokosi apie 1400 mokinių, naujas ir valgyklos restorano dviaukštis pastatas.

Manau, kad negalėsiu ir po keleto metų, kai miestas bus dar labiau išaugęs, išsipušęs pasakyti, jog mačiau jo augimo pradžią. Pavėlavau. Tokiai teisei įgyti reikėjo čia pabuvoti anksčiau, matyti, dar tais 1972 m., kai šis miestas tapo rajono centru. Šalčininkų panoramos nuotrauka Mažojoje lietuviškoje tarybinėje enciklopedijoje jau paseno. Ją ryžtingai neigia nūdienės miesto tikrovė. Ir ne tik tos statybos, kurio-

mis pasirūpino ir rūpinasi čių poliklinikos ir ligoninės korpusu. Būtent tarp tokių individualios statybos namų ir nusibrėžė naujos Kosmonautų, J. Gagarino ir Komjaunimo gatvės.

O šiemet, o ateity?

Miesto vykdomasis komitetas įsikūrė centrinės, t. y. Gegužės 1-osios gatvės gale. Kiek toliau dar yra knygynas, yra dar ir kitų namų. Rūpėjo pasikalbėti su šios įstaigos vadovu, miesto vykdomojo komiteto pirmininku Ivanu Borovliovu. Pasakiau, kad noriu paruošti medžiagą "Laisvei" ir kiek nustebeu, kad šis prisipažino, jog žino šį laikraštį. Be abejonės, joks nuostabos jausmas nebūtų krestelėjęs, jeigu taip pasakytų lietuvis. Jis Ivanas Borovliovas rusas, jau pagyvenęs žmogus, čia pasilikęs nuo Didžiojo Tėvynės karo metu.

— Ivanai Michailovičau,—sakau,—labai gerai, kad žinote tokius dalykus.—O jis nusišypsojo ir, sakyčiau, pasididžiudamas papasakojo, kad jo šeima internacionalinė, kaip ir šis miestas, neseniai pakėlęs sparnus didesniam skrydžiui. Duktė Liudmila išteikėjo už lietuvių ir, baigusi Kauno medicinos institutą, dirba Šalčininkų ligoninėje gydytoja. Antroji duktė gyvena Ukrainoje.

Pirmininko pasakojimo apie Šalčininkų nūdieną ir rytdieną klausiausi, jau turėdamas nemažą žinių. Kiek anksčiau partijos rajono komitete parodė sąrašą objektų, kuriuos planuojama čia pastatyti. Vienus šiemet, kitus vėliau, bet šiaip ar taip jie jau užėmė rajono ir miesto vadovų galvas rūpestių ir todėl šia prasme priklauso Šalčininkams. Tai ne tik nauji gyvenamieji namai, ir net ne tik atskiras daugiaaukščių gyvenamųjų namų rajonas komplekse su dar vienu vaikų darželiu, lopšeliu bei parduotuve. Bus pastatyta atskira nauja parduotuvė, turinti 160 kv. metrų prekybos salę. Mažas, apsilupęs viešbutis, koks jis yra dabar, irgi baigia savo tarnybą—pastatys naują. Nors, tiesą pasakius, ko-ne-ko, o šilumos jame užteko. Ir ne tik tos, dvelkiančios nuo prikūrentos krosnies; šeiminkų švetingumas, jų dėmesingumas pakelia gražų įspūdį ir nuoširdžiausius padėkos už rūpestį, žodžius.

Ir dabar mieste yra šiek tiek pramonės, bet ateity bus daugiau. Planuojama netgi turėti gražų gamyklos filialą, kur dirbtų 600 žmonių.

Tai gi, mūsų pokalbis miesto vykdomajame komitete buvo, sakyčiau, apie girdis dalykus. Ir v. g. jį paliko širdy savo pėdsakus. Nepasakysiu juk, kad viskas šalčininkiškiams atsieina be didelių pastangų. Be rūpestių—nė žingsnio! Kad ir tie statomi brangiai kainuojantys vandens valymo ir perpompatavimo į miestą įrenginiai. Arba, pagaliau, kad ir šiluminė trasa... Miestas nemažus savo turtus slepia tiesiog žemėje, jis toli gražu ne visas, koki jį matai iškilusį baltais ir raudonais daugiaaukščiais mūrais.

Jau būdamas Vilniuje vėl prisiminiau savo nusistatymą prieš, kaip man atrodė, ne itin vykusį Šalčininkų miesto vardą. Bet jaučiu, kad pats miestas mane traukia, kažkodėl pasidarė artimas, reikalingas. Ar tik ne todėl, kad kiekvienas kur nors naujai pastatytas namas, atliktas geras darbas kartu papuošia ir visą Tarybų Lietuvą? **Pranas Karlonas**

KANADOS ŽINIOS

TORONTO, ONT.
Nepaprastai puikus koncertas

Atvykęs iš Tarybų Lietuvos, dainininkas Edvardas Gutauskas, spalio 5 d., ketvirtadienį, koncertavo Toronto Lietuvių Sūnų ir Dukterų Clairmont salėje. Dainininkas pasirodė pirmą kartą Šiaurinės Amerikos kontinente ir lietuvių publikai teko pirmą kartą su juo susipažinti ir išgirsti jo dainavimą. Atsilankiusius dainininkas nustebino nepaprastai stipriu, gražiu balsu ir puikiu išsilavinimu. Dainininkas į salę atvyko supiguota koja, nes dieną prieš, eidamas gatve Montrealyje, kaip tai išsinarino koja, ir atvykęs į Torontą, turėjo kreiptis į daktarą. Nors svečias atrodė pabales, nes, matomai, teko perkentėti skausmą, bet, pagal jo išsireikimą, "kad ir su sugipsuota koja, bet atvykau padainuoti, nes labai mėgstu dainuoti."

Dainų repertuare buvo naujų Lietuvos kompozitorių dainų, liaudies dainų ir arijų iš kanadiškos operetės "Rose Marie."

Daugeliui klausytojų pirmą kartą mirusi, pagarsėjusi filmų artistė ir dainininkė—Nelson Eddy. Jam sudainavimas "Kur bakužė samano-tai," ne viena klausytoja labai sugriaudino, nes priminė senosios Lietuvos samanotus bakužes.

Publikos atsilankė negausaus būrys, nes apie šį pobūvį rengėjams teko sužinoti tik dieną prieš ir todėl sukiesti dalyvių buvo sunku, galima tik asmeniškai ar telefonais. Nors buvo negausūs aplodismentai, bet po kiekvienos dainos kiekvienas nuosirdžiai plojo.

Dainininkui akompanavo pianistas Gailevičius, kurį svečias apdovanojo lietuviška juosta.

Asmeniškai su E. Gutausku pasikalbėjus, teko patirti, kad dainininkas kilęs iš Joniškio raj., vedęs ir apie 40 metų amžiaus. Jis yra baigęs Vilniaus konservatoriją ir mokėsi pas prof. Paulauską. Pastaruoju metu dainuoja Kauno Muzikos teatre. Jis yra atlikęs roles operose: Faust, Traviata, Alfredo ir t. t. Taipgi jam teko dainuoti Vakarų Vokietijoje, Čekoslovakijoje, Rusijoje.

Kartu su dainininku atvyko Lietuvos Švietimo Ministerio pavaduotojas Valentinas Spurga. Pageidaujant susipažinti su Toronto lietuvių, buvo pakviestas atvykti į lietuvių salę ir dalyvauti suėjime. Pasibaigus koncertui, drg. Yla šį svetį pakvietė tarti keletą žodžių. Jis nors ir trumpai papasakojo apie Lietuvos jaunimo mokslininką, apšvietą. Pasirodo, Lietuvos jaunimas yra smarkiai pažengęs moksle ir mene. Yra daugelis ne tik gerų menininkų, rašytojų, bet ir aukštų pasauliniai pagarsėjusių mokslininkų.

Nuo Toronto lietuvių svečius pasveikino Žukauskas ir jiems šiame kontinente palinkėjo geros viešnagės.

Svečiai į Kanadą atvyko su grupe menininkų iš įvairių Tarybų Sąjungos tautų, gestroliuoti Kanadoje ir Jungt. Valstijose. Jie į Torontą atvyko iš Montrealo, toliau vyks į Vancouverį, Los Angeles, San Francisco ir keletą kitų didmiesčių.

Svečius ir atsilankiusius tautiečius darbščios Toronto Lietuvių Moterų Klubu narės greitosioms pavaišino.

Šio parengimo iniciatorė

buvo Lietuvių Literatūros Draugija.

Daug pasidarbavo Moterų klubo pirmininkė Guobienė, taipgi ir Daugelienė, Kukterienė, Vilkelienė, Janauskienė. Svečių transportacija rūpinosi drg. Žukauskas. Daug pasidarbavo ir drg. Daugėla. Aukų parinko M. Paužienė ir Vilkelienė.

Po užkandžių ir draugiškų pasikalbėjimų, publika išsiskirstė malonioj nuotaikoj, netikėtai gavus progą pasiklausyti malonaus ir gero dainininko Edvardo Gutausko ir susipažinti su Lietuvos Apšvietos Ministerio pavaduotoju V. Spurga. J. N.

TORONTO, ONT.

Lietuvių Literatūros Draugijos Toronto kuopos susirinkimas įvyks spalio 26 d., ketvirtadienį, 1 val. po pietų, Sūnų ir Dukterų Klubu patalpose, 160 Claremont St. Kiekvieno nario pareiga dalyvauti savo organizacijos susirinkime. Visi kuopos nariai esate kviečiami dalyvauti šiame susirinkime.

Kuopos Valdyba

Windsor

Supiltas dar vienas kapas

Virš dvejus metus sirgęs, spalio 4 dieną Windsor Hotel Due Ligoninėje amžinai užmigo šios apylinkės seniausias lietuvis Feliksas Ščiukas, palikdamas su silpna sveikata žmoną Barborą, 3 anūkus ir 3 proanūkus. Jų auginti 2 sūnūs jauni mirė.

Feliksas buvo gimęs 1894 metais ir tarnavęs pirmajame pasauliniame kare caro kariuomenėje. Buvo sužeistas. Į Kanadą atvyko 1927 metais, 29 metus dirbo General Motors įmonėje, iki išėjo į pensiją.

Dėlei silpnos sveikatos, velionis Feliksas nedaug tebuvo žinomas darbininkų judėjime, bet moraliai ir materialiai visuomet palaikė pažangiąją pusę. Jis buvo užbaigęs vidurinę mokyklą, buvo labai mandagus ir visų gerbiamas. Jo karštą puoselį gražių gėlių buketai ir vainikai. Į kapines palydėjo apie 30 mašinų. Palaidotas Windsorso kapinėse.

Po laidotuvių visi dalyviai buvo pakviesti pas gerai žinomus S. ir E. Baltulius, kur vietinės šeimnininkės turėjo paruošusios labai geras vaišes. Velionio našlės Barboros vardu reikiu giliausia padėką visiems šermerių dalyviams, o ypatingai ačiū Antanui Gėgžnai, Stasiui ir Emilijai Baltuliams, kurie labai daug pagelbėjo šioje liudėsio valandoje. S. Repšys

WINDSOR, ONT., CANADA

Mirus

Feliksui Ščiukui

Reikiame širdingą užuojautą jo žmonai Barborai, marčiai Meriai ir anūkams, jų šeimoms, giminėms bei artimiesiems. Ilseikis amžinai Kanados žemėje.

P. Rudžiai
A. Rimšai
K. Cinkevičienė
S. Baltuliai
T. Baltuliai
S. Karaliai
Ch. Stankai
C. Svirpliai
J. Duncan
A. Snaidarai
J. Sorakai

Nuo Vancouver ligi Vilniaus

Tai tolma kelionė, beveik pusė Planetos Žemės reikia apvažiuoti. Laiko skirtumas tarpe Vilniaus ir Vancouver—dešimts valandų. Tuo laiku, kada Tarybų Lietuvos piliečiai sveikina tekančią Saulę, Vancouver mieste jau pora valandų po saulėleidžio. Lėktuvas skrenda dešimtis kilometrų aukštyje, virš sniegu apdengtų kalnų viršūnių. Dar sustos valandai laiko Edmontone, o mano mintys jau Tėvynėje. Ka gi naujo padarė, pasiekė, mūsų tėvynainiai per penkis metus? Lankėmės gimtinėje 1973 metais, aš gi buvau su pirmutine kanadiečių grupe 1957 tais metais, tai jau trečių kartą vykstu, ir vis kiekvieną kartą matau daug ką naujo, daug ką, kas man sukelia džiaugsmą ir pasitikėjimą, kad mūsų tėvynainiai pasirinko teisingą kelią, įstodami į tarybinių valstybių šeimą.

Per dešimtis valandų pasiekėme Frankfurtą (Vakarų Vokietijoje). Didžiulis nusileidimo laukas, matosi ir kariškų, ir civilių lėktuvų. Keleiviniai lėktuvai iš Bulgarijos, Lenkijos, Arabų šalių ir Afrikos. Turėsime persėsti į Tarybinių lėktuvų už poros valandų, tai norisi pamatyti, kas įdomesnio aerouoste.

Keleiviai skuba į išvies (washrooms). Eilės žmonių laukia prie jiems skirtų durų. Vyru eilė labai greitai trumpėja. Kažkoks kanadiečiai pasidžiaugia, kad "Men are always faster" (Vyrai visuomet greitesni). Viduje už poros durų girdisi pilkas moters balsas, koliojimas. Išbraunama pro duris trys ar keturi vyrai kartu. Pravėrus sekančias duris pasirodo vandens apsemtos grindys, plaukiojančių popierių ir visokių nešvarumų. Valytoja (stambi moteris) rėkia: "Toilet kaput, toilet kaput." Ne visi klauso jos perspėjimų, einame įsieti kitos vietos.

Skubėdamas kitur galvoju: "Tik mažas popierėlis su perspėjimu, prisegtas prie durų, sutaupyti žmonėms ir laikui, ir nervų įtempimą..." Krautuvų ir krautuvėlių pilna visame aerouoste. Parduvinėja maistą, gėrimus, suvenyrus, knygas. Knygų vitrinėje guli ir Adolfo Hitlerio knyga "Mein Kampf", kurioje jis išdėstė savo planus, kaip "aukščiausią rasę" išbudavos Vokietiją tūkstančių metų, gi kitos tautos ir tautelės turės vokiečiams vergauti. Turime būti dėkingi Tarybų Sąjungai ir progresyvei žmonijai, kad jie neleido Hitleriui ir jo rėmėjams įgyvendinti tų jo bepročių planų.

Nuvezė mus autobusas prie tarybinio lėktuvo su užrašu: "OFFICIAL OLYMPIC CARRIER." Tokių lėktuvų matėsi keletas. Matomai jau ruošiamasi keleiviu

nuvezimui į Olimpiadą Maskvoje 1980 metais. Lėktuvas švarus, patogus. Sėdi atsilosęs, gi galva atsiremia į baltą švarų, rodos, lininį užtiesimą, matomai, dažnai keičiama. Olandų lėktuvuose užtiesimai yra popieriniai, gi "Canadian Pacific" visai užtiesimų nėra. Tik pradėjus skristi, davė keleiviams mineralinio vandens ir skanius pietus. Septyniolikta valandą (5-tą po pietų) jau buvome Seremetejevo aerouoste.

Cia šimtai grįžtančių iš užsienio tarybinių piliečių ir užsieniečių. Tas faktas, kad eina plati statyba pasiruošiant Olimpiados svečių priėmimui ir per daug stropus kai kurių mutinės tarnautojų elgesys, susikimšimą dar labiau padidina. Būtų naudinga ir turistams, ir mutinės tarnautojams, kad keleiviai paprašytų kelionės agentus suteikti jiems sąrašą (tokius sąrašus turi kiekvienas agentas) kas leidžiama įvežti į Tarybų Sąjungą. Mažai atsirastų tokių turistų, kurie pajėgtų tiek nupirkti dovanų, kiek tam sąrašą sužymėta: televizoriai, magnetofonai, foto aparatai, filmo aparatai, medicinos įrankiai. Gi pinigų gali vežti kad ir milijonus dolerių, TIK NELEIS ĮVEŽTI DAUGIAU, KAIP ATSIŪŽE. Mes (žmona ir aš) aiškiai surašėme ant atskirų lapų, kas yra kiekvienam iš trijų čemodanų ir ką nešamės rankose. Parodėme sąrašus mutinės tarnautojui.

Mus praleido be jokių trukdymų. Iš aerouosto į Maskvą yra apie 44 kilometrai. Inturistai dirbantys Taxi vairuotojas, kaip geras gidas (vadovas), pasakojo mums gatvių, parkų ir įdomesnių pastatų pavadinimus. Viska atsiminti.

Winnipeg, Man.

Rugsėjo 26 dieną po ilgos ir sunkios ligos mirė P. Pankus (Paunksnys) senelių namų prieglaudoje Holy Family Home. Buvo 89 metų. Buvo palaidotas Elmwood kapinėse.

Velionis P. Pankus buvo gimęs Lietuvoje 1889 m. Kretingos rajone. Ten augo ir pergyveno daug vargo. Tarnavo carinėje armijoje per pirmąjį pasaulinį karą. Karui baigus sugrįžo namo ir tarnavo pas turtingus ūkininkus. Susitaupęs kiek pinigų kelionei, suplanavo emigruoti į Kanadą ir 1927 metais atvyko į Winnipegą ir čia apsigyveno. Dirbo kas pakliuvo.

Velionis buvo labai gero rimto būdo lietuvis. Priklausė prie Literatūros Draugijos, S. O. P. D., Manitobos Lietuvių Klubu, ir buvo "Liaudies Balso" skaitytojas ir rėmėjas. Bėję būdamas per daug metų prispaustas ligos, negalėjo darbuotis pažangiečių tarpe. Manitobos Lietuvių Klubas ir nariai velioniui Pankui nupirko gėlių ir atliko paskutinį patarnavimą.

Po laidotuvių visi Klubo nariai ir svečiai susirinko į Klubę pusryčiauti. Buvo pasakytos atsisveikinimo kalbos. Kalbėjo Klubu pirm. B. Urbonas, W. Stapunavičius, J. Radziavičius, K. Benišius, V. Novogrodskis, L. Samuilaitienė. Visi kalbėjoji labai gražiai nušvietė velionio gyvenimą ir jo vargus.

P. Pankus giminių Kanadoje neturėjo, bet draugų turėjo daug. Kretingoje liko brolio sūnus Vladas Paunksnys.

Viesiems velionio giminėms Tarybų Lietuvoje ir draugams Winnipegio Lietuvių Klubas ir nariai reikią kuo giliausia užuojautą. Klubietis

ar užsirašyti nespėsi.

Stai ir didžiausias Europoje viešbutis (šeši tūkstančiai kambarių) "ROSSIA." Užsiregistruvome, pavalgėme ir skubėjome pavaikščioti po miestą, pamatyti, kaip šis aštuonių milijonų gyventojų miestas atrodo nakties metu.

Bus daugiau

St. Grinkus

Cleveland, Ohio

Clevelando Moterų Klubu susirinkimas įvyko spalio 12 d. ICA svet., 15901 St. Clair Ave. Klubu pirmininkė A. Paltan atidaręs susirinkimą paprašė visus dalyvius atsiostojim pagerbti mirusią narę Mary Gelenžauskas, buvusią Naunchik, kuri daug padėjo pirminkui suorganizuoti Moterų Klubą dar depresijos laikais. Pagerbta ir Ona Eitutis, kurios mirties sukaktis įvyksta šį mėnesį. Velionė Gelenžauskas per tuos ilgus metus daug davė ir buvo ištikima klubo narė. Paskutiniu laiku nesveikavo, buvo ligoninėje, o sugrįžus namo—mirė.

Susirinkimas buvo įspūdingas, nors ir nelabai skaitlingas. Nutarta paremti spaudą sekančiame susirinkime, kuris įvyks lapkričio 9 d., 12 val. Pirmininkė prašė visus susirinkime dalyvauti ir atsiųsti draugų bei draugių.

Susirinkime dalyvavo ir Mrs. Chepa, kuri pergyvenusi sunkią ligą jau sveika. O Susan Saimon, kuri tūlą laiką sunkiai sirgo, dabar randasi namie gydytojo priežiūroje. Adeline Ssnis prisijuntė visiems linkėjimui, ir gal jau galėsianti dalyvauti sekančiame susirinkime. Mūsų pirmininkė irgi nelabai gerai jaučia.

Po susirinkimo buvo pietūs, kuriuos paaukojo mūsų gėria draugė J. Vilčinskienė. Prie stalų patarnavo mūsų darbščiosios šeimnininkės Josephine ir jos sesutė, ir Eitutės. Už labai gerus pietus klubietės ir dalyviai reikiame didelį ačiū Vilchinskienė.

Pietaujant Juozui Žemaičiui ir A. Stankui sudrožėme "Happy Birthday."

Ir kas daugiau naujo? Well, 10,000 mokytojų ir mokyklų prižiūrėtojų užgyrė naują kontraktą. Gaus algų pakėlimą 8 procentais. Streikas tęsiasi virš 5 savaites.

Moterų susirinkime keletas asmenų truputį rūgojo kad laiku negauna laikraščių, ypač "Vilnės", kurios sako, tris savaites negavė.

Jungtinės Automobilistų Unijos lokalo 527 darbininkai streikuoja jau 150 dienų ir Metal Product Co. vis nenori taikytis dėl naujo kontraktų. Lokalo 48 darbininkai reikalauja geresnės pensijos, nes dabartinė, prie šių sąlygų, yra labai maža. Beveik visi darbininkai jau arti pensijos metų.

Fordo kompanija pastatė naujas imones. Išleido virš \$50 milijonų ir davė darbus 2,000 naujų darbininkų. Dabar čia pas Fordą dirba 30,800 darbininkų ir žada 1979 metais pagaminti virš 4 milijonų vienetų.

Vėliausiu laiku eina stipri politinė kampanija už gubernatoriaus postą. Sunkvežimų vairuotojų (tyrmsterių) unija užgyrė gub. Rhodes, o U. A. W. (Jungtinės Automobilistų Unija) darbuojasi už išrinkimą R. Celeste (demokrato).

Artinasi žiema, o Clevelandas dar neturi nei pataisęs senas sniegui nuimti mašinas, nei nupirkęs naujų...

J. Petraus

Ieškoma mirusių LDS narių artimų giminių

Lietuvių Darbininkų Susivienijimas nori surasti sekamų mirusių LDS narių artimus gimines:

Alena Kilienė. Gyveno Rumford, Me. Mirė 1951 metais. Jos pašalpgaviu yra pažymėtas jos sūnus Boleslavas. Girdėjome, kad Boleslavas Kilas gyvena ar gyvena San Francisco, Cal.

George [Jurgis] Atkins. Gyveno Milford, Mass. Mirė 1954 metais. Jo pašalpgaviu nužymėta Yeronce Vasiliauskaitė, sesers duklė, gyvenanti Baruciznos kaime, Deltuvos valsčiuje, Kauno rajone.

Prašome čia pažymėtas mirusių LDS narių gimines (arba giminių vaikus bei kitus artimuosius) į šį paieškojimą atsiliepti.

Taipgi busime dėkingi visiems kitiems už suteiktą informaciją apie čia pažymėtų mirusių narių gimines.

Lietuvių Darbininkų Susivienijimas

104-07 102nd St.

Ozone Park, N. Y. 11417

Prisiminimui Jurgio Danio

Miami, Fla. Šiais metais draugė Stela Danienė liūdnam prisimena velionio vyro Jurgio Danio 86 gimtadienį, kurio jis nesulaukė. Taip pat šiais metais Danienė būtų šventusi 50 metų vedybinio gyvenimo sukaktį. Ji ne tik prisimena mylimą savo vyrą, bet atlieka ir tą idėjinį darbą, iš kurio velionis pasitraukė. Ji yra pažangiųjų organizacijų veikloje, teikia paramą mūsų spaudai. LLD kuopos ir LSK sueigose ji ne tik dalyvauja, bet ir talkauja. Ji minėdama liūdnas gyvenimo sukaktis, 150 dolerių skiria "Laisvės" išlaikymui.

Zinoma, tai gražus paminklas jos velioniui vyrui ir draugei Danienei. Galime patikėti, kad jaunatviški draugės Danienės prisiminimai atspindi ir lietuvių tautos didžio poeto A. Venclovos eilėraštyje. Poetas rašo: Norėčiau, kad ranka tava Priglustų prie širdies

manosios,

Kaip saulė vasaros gyva, Draugystės mūsų amžinos ...

Tad pasekime dabar velionio gyvenimo pėdsakais. Jurgis gimė 1882 metais Lietuvoje, gražiam Raseinių rajone, Šimkaičių kaime. Bet senoji tėvynė jaunam Jurgui gražios laimės nedavė. Jam reikėjo kitur ieškoti darbo ir sotesnio gyvenimo.

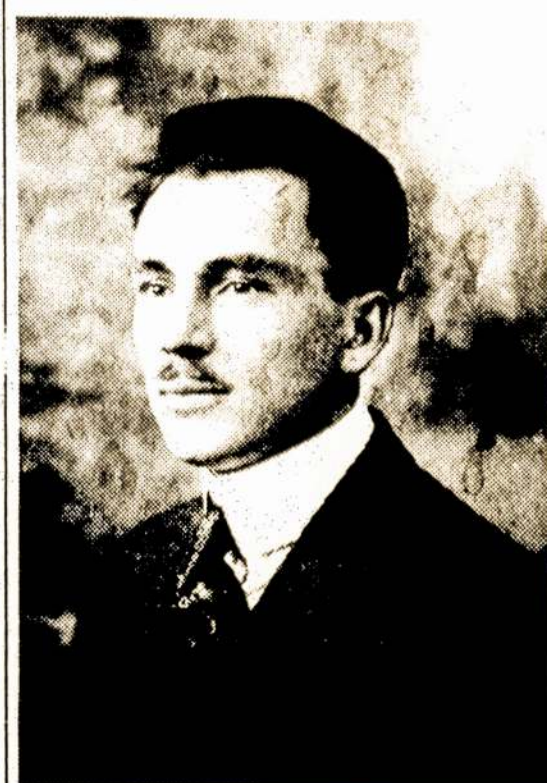
Dar Lietuvoje Danis išmoko namų statybos meistro amatą. Tačiau patioje jaunatvėje, sulaukęs 20 metų amžiaus, kaip tūkstančiai kitų Lietuvos jaunuolių, Jurgis Danis 1912 metais atvyko Amerikon. Daugiausia darbingų metų Danis išgyveno Clevelando mieste.

Ir Amerikoje J. Danis dirbo namų statybos industrijose. Kiek vėliau jo darbas buvo pelningesnis, kai Danis tapo savarankiškas namų statytojas (kontraktorius). Bet ir tuo metu Danis nenutrūko nuo pažangaus lietuvių judėjimo. Čia jis susirado ir savo gyvenimo draugę Stelą Murauskaitę, su kuria 1928 metais sukūrė vedybinį gyvenimą. Vedybinis jų gyvenimas truko iki velionio Danio mirties.

Daniai visuomet dalyvavo pažangioje lietuvių socialinėje veikloje, taip pat jie taupė finansines iplaukas lengvesniam gyvenimui ir senatvei. Dar geroje sveikatoje būdami, 1952 metais Daniai atvyko gyventi į saulėtą Floridą. Miamiyje jie įsikūrė gražia

nuosavą pastogę (namą). Tuo metu ir vėliau Miamiyje brudėjo pažangi lietuvių socialinė veikla. Stiprėjo LLD 75 kuopa, pradėta organizuoti LSK.

Ypatingai buvo reikalinga išgyti nuosavą namą, svetainę. Į šią veiklą įsijungė J. Danis. Kaip patyręs namų statytojas, Danis žodžiu ir darbu daug prisidėjo prie LSK svetainės ir namo statybos. Įsigijęs nuosavą svetainę, socialinė veikla Miamiyje padidėjo. Nuo mažų

sueigėlių draugų namuose, pradėta ruošti koncertai ir kitos sueigos. Draugai Daniai ne tik lankė LSK ir LLD kuopos sueigas, bet dalyvavo ir organizacinėje jų veikloje. Tačiau laikas bėgo, draugo Danio sveikata sušlubavo. Jis mirė 1970 metais, išgyvenęs 78 metus. Tai buvo didelis nuostolis ne tik jo žmonai Danienei, bet ir visiems pažangiečiams.

Draugo Danio gyvenimo veikla, jo idėjinis jausmas žmonijos pažangai ir tiesai pasilieka su mumis. Teisingai sako poetas, jog: Ir tuo jausmu, kuris,

teisybės

Ugnim nušvitęs, neužges, Pakol padangėje beribėj Žvaigždžių takai mus tolin

ves...

Zinoma, poetas kalba apie idėjos jausmą, kuris veda visą žmoniją į gražesnę gyvenimą, į taiką pasaulyje. To paties poeto žodžiais mes reikiame užuojautą ir velionio žmonai Stelai Danienei: Žibėk, liepsnelė! Kol tava Sviesa į tavo langą prašos, Lyg krislas grožio, tu gyva, Ir sieloj virpa džiaugsmo

lašas.

Linkime draugei Danienei, kad jai ta "liepsnelė" tarnautų daugelį metų. Kuomet mūsų eilės retėja, kiekvieno draugo bei draugės veikla organizacijai darosi reikalingesnė. Taip ir parama spaudai šiuo metu daugiau reikalinga.

V. Bovinas

Atsiprašome

Spalio 6 d. "Laisvėje," tilpusioje užuojautoje, turėjo skambėti vardas sekamai: Mirus Juozui Linkevičiui. Užuojautos išreiškusiems sekami vardai netiksliai parašyti: J. Bagūnienė ir J. Rubinskas.

☆ ☆

Nenusiminkit, akmenys, Kad jūs ne lauko gėlės, Kurias kažkas į puokštę

rinktu

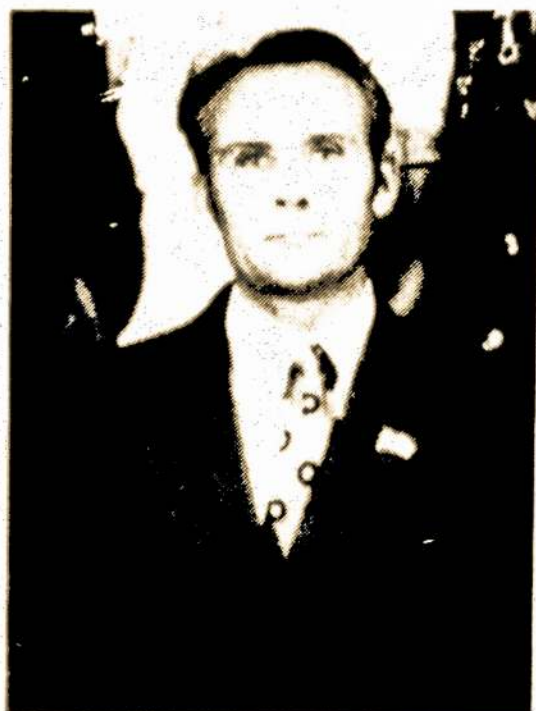
Ir neštų jas širdžių artumui.

Nenusiminkit, akmenys! Jūs esat reikalingi, Kad mums—žmonėms—Įkvėptumėt stiprumo.

☆

G. Kryževičiūtė

Susitikome ir atsisveikinome

Alfonsas Žalys

Penktadienį, spalio 6 d., po Aido Choro pamokų, aidiečiai ir pora pašaliečių buvome pakviesti pas Nelę ir Povilą Ventus susitikti su Klaipėdos miesto komiteto pirmininku (meru) Alfonsu Žaliu ir pasivašinti. Kaip žinoma, draugas Žalys buvo su tarybine grupe, susidedančia iš 24 žmonių, atvykęs ir visą mėnesį praleido Kanadoje. Į Jungtines Valstijas tik, rodos, trejetui dienų buvo užsukęs. Tai mes ir turėjome progą su šiuo žymiu veikėju ir svarbiausiu aukštąs pareigas einančiu tautiečiu susitikti ir valandą kitą praleisti.

Susitikimas buvo labai, labai įdomus ir gyvas. Draugas Žalys daug ko mums papasakojo apie nūdienę, taip labai išaugusią ir nepaprastai sėkmingą Klaipėdą ir atsakė į visą eilę klausimų, kurie Amerikos lietuvių intereso ryšium su ekskursijomis bei šiaip su viešnagėmis Lietuvoje. Mat, beveik visi, kurie šioje sveikėlyje dalyvavo, yra lankęsi Tarybų Lietuvoje—kai kurie jau net po keletą kartų.

Gaila, kad iš anksto nebuvo žinoma apie klaipėdiečio atsilankymą, būtų buvę galima daug gausesnę sueigą suruošti šalėje. Nedideliame, privatiškame bute ir dėl dėstko dalyvių vietos nebuvo per daug.

Visi dalyviai prašė draugą Žalį nuoširdžiai pasveikinti visus klaipėdiečius ir palinkėti jiems sėkmės visose jų garbingose pastangose susikurti dar šviesesnį rytojū.

Sirdingai dėkoju Nelei ir Povilui už suteiktą ir man progos susitikti ir pasisveikinti su šiuo labai maloniu, labai draugišku svečiu.

Nechoristas

Worcester, Mass.

Regina Trakimavičiūtė atnaujino savo mirusio vyro prenumeratą ir "Laisvės" laikraščio fondui paaukojo \$10. Ji taip pat užsakė savo mamytę į Tarybų Lietuvą "Laisvės" laikraštį. Ir dar užsakė Johannai Demikis čia Amerikoje prenumeratą.

Tuo pačiu savo mamytę Lietuvos, sesutei ir visiems jos draugams prašo perduoti nuoširdžiausius linkėjimus.

J. Petkūnas

Hartford, Conn.

Mums labai liūdna girdėti apie mūsų draugės Louisės Butkevičienės sveikatos pabėdį. Visi tikėjomės, kad draugė namo sugrįš jau greitai laiku ir vėl bus su mumis. Deja, ji gavo mažą "stroką", ir dabar gana silpna. Gydytojas sako, kad ims laiko, kol ji atsigauna. Ją lankome ir linkime geriausios sveikatos.

Laisvės Choro knygvedė M. Girard mirė praeitą sa-

Iš susirinkimo rinkimų reikalais

VICTOR PERLO

Kaip žinoma, praeitą sekmadienį Laisvės salėje įvyko Lietuvių Literatūros Draugijos suruoštas susirinkimas New Yorko valstijos pareigūnų rinkimo reikalais. Nors, atrodo, tema labai svarbi, bet gaila/pasakyti, kad nesusirinko tiek dalyvių, kiek buvo tikėtasi.

Susirinkimui pirmininkavo Ieva Mizarienė, LLD centro sekretorė. Rengėjų pakvietimu, dalyvavo ir kalbėjo žymus ekonomistas dienraščio "Daily World" bendradarbis Victor Perlo su žmona. Be

to, Perlo yra Komunistų Partijos kandidatas į valstijos išdininkus. Jis savo kalboje plačiai apibūdino nūdienę šioje valstijoje padėtį, aštriai kritikavo senųjų kapitalistinių partijų (demokratų ir republikonų) joje padėtį, aštriai kritikavo senųjų kapitalistinių partijų (demokratų ir republikonų) kandidatus ir jų rinkimines programas. Jis parodo, kaip New Yorko valstijos piliečiai nieko gero iš jų neprivalo tikėtis, nes jie tarnauja viešpatuojančios turčių klasės interesams. Jis ragino visus lapkričio 7 dieną balsuoti už K. P. kandidatus. Victor Perlo kalba dalyvuiose paliko labai gerą įspūdį.

Buvo pakviestas rinkimų reikalais trumpai pakalbėti ir "Laisvės" redaktorius A. Bimba. Jis taipgi kritikavo senųjų partijų kandidatus ir ragino lietuvių piliečius balsuoti už darbininkų partijos kandidatus.

Po prakalbų turėjome puikius užkandžius, kuriuos paruošė Sofija Stasiukaitienė, Adelė Rainienė ir Ilze Bimbienė. Taip popietę ir užbaigėme.

Rep.

Binghamton, N. Y.

LDS 6 kuopos susirinkimas įvyko spalio 6 dieną Library, 153 Clinton Street. Pirmininkė A. Maldonienė atidarė susirinkimą ir tvarką vedė. Visi komiteto raportai priimti vienbalsiai. Daug kalbėta apie parengimą, kurio negalima įvykdyti, nes mažai tėra pagalbos.

Taipgi paaiškėjo, kad mūsų finansų sekretorė Jenny Brown vyksta į Kiniją mėnesiui laiko su grupe iš 24 narių, kurios kelionės išlaidas apmoka Amerikos valdžia. Po ilgų diskusijų nutarė suruošti sekretorei išleistuves ir palinkėti laimingos kelionės. Tai sekančiame kuopos susirinkime, kuris įvyks lapkričio 3 dieną 1 val. po pietų. Po aptarimo kuopos reikalų, įvyks tos išleistuvės su vaišėmis. Tuo būdu visi nariai kviečiami dalyvauti.

J. Vaicekauskas

HAWTHORNE, N. J.

Mirus

Juozui Bimbai

Reiškiamo gilią užuojautą velionio žmonai, dukrai ir žentui, broliui Antanui Bimbai ir jo žmonai, anūkėms, giminėms bei artimiesiems Lietuvoje ir JAV.

HELENA ir ROBERTAS FEIFERIAI
St. Petersburg, Florida

HAWTHORNE, N. J.

Mirus

Juozui Bimbai

Reiškiamo gilią užuojautą jo liūdinčiai žmonai Savūnei, dukrai su šeima, broliui Antanui ir jo žmonai Ilsei Bimbams.

ALDONA ir PAUL ALEKNAI
Seminole, Fla.

HAWTHORNE, N. J.

Mirus

Juozui Bimbai

Reiškiamo gilią užuojautą jo žmonai, dukrai, žentui, broliui A. Bimbai ir jo žmonai Ilsei, taipgi visiems kitiems artimiesiems.

FRANCES TRAINYS
Maspeth, N. Y.

"LAISVĖS" METINIS KONCERTAS

Įvyks lapkričio 5

Laisvės Salėje, 102-02 Liberty Ave.,
Ozone Park, N. Y.

Pradžia: 2 val. po pietų

Aido Choras vadovybėje Mildred Stensler

Aidiečiai ruošiasi išpildyti programą kuo puikiau. Apart Choro, dainuos solistai Nellie Ventienė, Victor Becker, Sr. ir Victor Becker Jr.; duetai Victor ir sūnus, Nellie ir Victor, taipgi Nellie ir Tessie Stočkienė.

O staigmena bus: koncerto akompanistas Frank Brazinskas ir jo dvi dukrelės atliks ką tai nors negirdėto.

Po koncerto bus geri pietūs. Auka \$7.

Albany, N. Y.

Jau praeitą savaitę demokratų kandidatas į N. Y. valstijos gubernatorių Hugh Carey savo rinkimams buvo išleides \$2,714,138, o republikonų kandidatas Perry Duryea \$2,764,943.

AUTOMOBILIŲ GAMINTOJŲ STREIKAS

New Stanton, Pa. — Čia sustreikavo 2,000 Volkswagen of America kompanijos darbininkų. Jie reikalauja algų pakėlimo ir geresnių darbo sąlygų.

BRIEFS

Ksavera Kaross, head of the Soviet-American Friendship organization in San Francisco, California, writes: "Since I got back (she was a delegate to Soviet-American Friendship groups conference in Moscow recently) I have been very busy with reports. We also had a seminar and a public symposium with USSR guests with whom we negotiated an agreement while in Moscow. We had quite a success with the public here."

The New York Association for American-Soviet Friendship will hold a membership meeting on Friday, October 20, at 7:00 at their offices. They will be planning their program for the coming year and need everybody's ideas and input. A short film will be shown at the meeting.

One of the new laws for the older people is the following:

Provides tax credit to homeowners and renters who are over 65, and to some persons with low and moderate incomes (\$12,000 or less).

Provides for a gradual reduction in Sales Tax on residential heating fuels.

Increases Medical reimbursement for ambulatory health care.

Allows Senior Citizens receiving S. S. I. to set up a trust fund of up to \$1,250 for funeral and burial expenses.

Increases payments to Supplemental Security Income (S. S. I.) recipients.

Extends for an additional two years emergency assistance for aged, blind and disabled.

Researchers have developed an amazing new way to remove coronary artery blockages which could save

lives, cut medical costs by millions of dollars and bring relief to hundreds of thousands of heart disease victims.

The remarkable technique was developed by two cardiologists, an American and a Swiss. "It seems very promising and exciting," declared co-developer Dr. Richard Myler of San Francisco.

Thousands of helpless animals are suffering and dying agonizing deaths each year in needless experiments by American cosmetics companies. Top firms—including Revlon, Avon, Gillette and others—are doing these torturing experiments on animals such as rabbits, hamsters and guinea pigs, an Enquirer investigation reveals.

Silvio Rodriguez, the 31-year-old Cuban singer and songwriter performed recently in New York. To him the triumph of the Cuban Revolution in 1959 was "an awakening of a new reality—the world was not only the life you led at home with your parents or at school, but there was something else, a collective life that could be directed by the people themselves. The people could govern their country and their own lives." Ilse

Cuban singer and guitarist Silvio Rodriguez

CARLE PLACE, N. Y.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Mano mylimo gyvenimo draugo

Vincento Kazlausko

Jau praėjo vasara ir atėjo ruduo. Visi žolynėliai rengiasi prie poilsio per žiemą, bet pavasarį vėl atgis, žaliuos ir žydės. Mano mylimasis nebesugrįš. Spalio 25 d. sueis 17 metų, kai gamta atskyrė jį nuo mūsų ir jam neleidžia sugrįžti. Be jo mums labai liūdna. Jį prisimename su meile, pagarba ir su liūdėsiu širdyse.

Tebūna ramu jam ilsėtis aukštame kalnelyje, o mes jo niekados neužmiršime.

ANNA KAZLAUSKIENĖ, gyvenimo draugė
ir sūnus su šeima

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIUS

Joseph J. Garszva

Undertaker and Embalmer

HAVEN HILL FUNERAL HOME, INC.

104-38 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y. 11418
Telefonas: 846-1970